

Televizyon Haberlerinde Söylem -29 Mart 2009 Yerel Seçimleri Örneği-

*Discourse in Television News:
-An Example of 29 March 2009 Local Elections-*

N. Tülay ŞEKER*
Mustafa ŞEKER**

ÖZET

Bu çalışmada 29 Mart 2009 Yerel Seçim sürecinde televizyon kanallarının haberlerinde ürettikleri söylem incelenmiştir. Çalışmanın uygulama kısmı, seçim propaganda yasalarının başlamasından önceki hafta olan 12-18 Mart 2009 tarihleri arasındaki seçim haberleriyle sınırlı tutulmuştur. Kanal D, Samanyolu TV ve NTV kanallarının ana haber bültenlerini esas alan çalışmada, seçim propaganda haberleri aktarılırken kurulan söylem analiz edilmiştir. Çalışmada kanalların ideolojik yanlılıklarının ürettikleri haberlerin söylemine yansımaları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmadan elde edilen bulgular, Kanal D'nin haberlerinde AKP ile ilgili haberleri olumsuzlayan bir söylemle aktardığını ortaya koymuştur. Buna karşılık kanalın CHP ve MHP ile ilgili haberleri, haberin aktörlerinin söylemine paralel olarak yeniden ürettiği gözlemlenmiştir. Samanyolu TV (STV)'de ise Kanal D'nin tersi bir söylemle haberlerin aktarıldığı bulgulanmıştır. STV'nin, AKP'yle ilgili haberlerde, kaynağın söylemini destekleyen ve güçlendiren anlamlar ürettiği saptanmıştır. Kanalın muhalefet partileri ve özellikle de CHP'yle ilgili haberleri olumsuzlayan bir söylemle aktardığı görülmüştür. Haber kanalı kimliğine sahip NTV'nin ise siyasi partilere eşit yaklaştığı ve herhangi bir söylemi güçlendirmeye yönelik bir çaba içerisinde olmadığı bulgulanmıştır.

ANAHTAR KELİMELER

Televizyon haberi, söylem, ideoloji, siyasi partiler

ABSTRACT

In this study, the discourse which produced by TV channels in their news in the period of 29 March 2009 Local Elections was analyzed. The examination part of the study includes news presented between dates of 12-18 March before the starting of election restrictions. Channel D, Samanyolu TV, NTV were selected as sampling and the discourse produced in the news as a political propaganda vehicle was analyzed. In the study, news discourse which was produced

* Doç. Dr. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü Öğretim Üyesi.

** Doç. Dr. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü Öğretim Üyesi.

by reflection of ideological biases of channels was analyzed in order to make clear. Findings obtained from the study shows that Channel D transfers news about AKP in the forms of negative discourse structures. Whereas, it was observed that news about CHP and MHP were produced in the compatible forms of discourse declared by definers of the news. Samanyolu TV transferred its news about AKP in the forms of positive discourse structures. News about AKP transferred by Samanyolu TV was formed to support explanations of news sources. It was found that Samanyolu TV used negative discourse structures in order to transfer or present the news about opposition parties especially CHP. With the identity of being an objective news channel, NTV could not try to transfer or reflect news about the parties in negative or positive discourse structures and also it was observed that the channel did not try to strengthen news discourse in terms of negativity or positivity.

•

KEY WORDS

Television News, Discourse, Ideology, Political Parties.

Giriş

Haber araştırmalarının başlangıcını Lippmann'ın, "Public Opinion" adlı kitabında yaptığı ilk tespitler oluşturmuştur. Lippmann haberin gerçeğin aynası olmadığını, okuyucuya ulaşmadan önce pek çok müdahaleye maruz kaldığını söylemiştir. Haber üretimi araştırmaları sonraki yıllarda da devam etmiş, 1950'li yıllara gelindiğinde haber üretimini eşik bekçiliği metaforuyla açıklamaya çalışan araştırmalar yapılmıştır. Ardından gelen araştırmalar haberin üretim, seçim ve sunum süreci sonunda yeniden inşa edildiği fikrinden hareketle gerçekleştirilmiştir. Çoğulcu yaklaşım içerisinde gerçekleştirilen çalışmalar ağırlıklı olarak haberlerdeki yanlılığı sergilemeyi amaçlamış, aynı yaklaşım içerisinde yer alan Fenomenolojist yaklaşımclar ise habere inşa edilmiş bir gerçeklik olarak bakmış ve bu gerçekliğin inşa sürecinde haber kaynaklarıyla ilişkilerin belirleyiciliğine vurgu yapmıştır. Haber üretim sürecine eleştirel yaklaşan Ekonomi-Politik görüş ise, haberin üretim sürecini açıklayabilmek için haberi üreten kurumun ekonomik yapısına ve toplumda var olan kapitalist sınıfla ilişkilerine bakmak gerektiğini savunmuştur. Kültürel Çalışmalar yaklaşımı da eleştirel bir bakış açısıyla haber metinleri üzerine yoğunlaşmış ve egemen söylemin metinlerde nasıl kurulduğunu, farklı egemen grupların haber söyleminde sürdürdükleri egemenlik mücadelesini ortaya çıkarmıştır. Yaklaşımcların üzerinde birleştikleri konu haberin de bir söylem olduğu ve toplumdaki güç/iktidar gruplarının söylemlerinden bağımsız olamayacağıdır.

Bu çalışmada ilk olarak haber üretimi araştırmalarından kısaca bahsedilmiş ardından Kanal D, Samanyolu TV ve NTV kanallarının 12-18 Mart 2009 tarihli ana haber bültenlerinde yer alan siyasi partilere ait seçim propaganda haberlerinin söylemi incelenmiştir. Kanal D, Türkiye'de en çok izlenen kanal olması ve ideolojik olarak merkezde yer alan konumu nedeniyle çalışmaya dahil edilirken Samanyolu TV, iktidar partisi AKP'ye yakınlığı ve sağ ideolojiye sahip bir kanal olması nedeniyle tercih edilmiştir. NTV'nin analiz kapsamına alınmasında ise taşıdığı haber kanalı kimliği etkili olmuştur. Seçim propaganda haberlerinin söylemi, cümle yapılarından, kullanılan sözcüklerden, sunucunun ve habere ait üst sesin üslubu gibi kriterlerden yola çıkılarak incelenmiştir.

1. Haber Üretimi Araştırmalarına Kısa Bakış

Haberle ilgili ilk araştırmalar 1920'li yıllara dayanmaktadır. 1922 yılında yayınlanan "Public Opinion" adlı kitabında haberle ilgili ilk teorik değerlendiril-

dirmeleri yapan Lippmann'ın en önemli tespiti haberin toplumsal koşulların ve durumun bir aynası olmadığı yönündedir. Lippmann (1945: 359-360)'a göre günlük haberler o günün olaylarının bir dökümü değildir, gazeteciler rutin olayların önemli bir bölümünü görmezden gelmektedir ve haber okuyucuya ulaşma sürecinde pek çok müdahaleye maruz kalmaktadır.

1950'li yıllara gelindiğinde haber üretimi sürecine eşik bekçiliği kavramını dahil eden araştırmalar gerçekleştirilmiştir. White (1950) ve Gieber (1964) yaptıkları araştırmalarda editörlerin haber seçim ölçütlerini gözlemlemişlerdir (Schudson, 1997: 308). White'ın araştırması haberin editörün deneyim, tutum ve beklentileri sonucunda oluştuğu şeklinde sonuçlanmış, Gieber ise haber seçiminde kurumsal etkileri ön plana çıkaran saptamalarda bulunmuştur. Editörler haberleri seçerken kişisel değerlendirmelerini bir kenara bırakmakta, haberlerin toplumsal anlam ve etkisini düşünmek yerine işin teknik yönüyle daha fazla ilgilenmektedir. Haber üretim sürecini eşik bekçiliği kavramıyla açıklamaya çalışan araştırmalar sonraki yıllarda nicel ve basit olması nedeniyle eleştirilmiştir. Eşik bekçilerinin yaptığı iş enformasyonun niteliğiyle ilgili bir seçim değil, gazetede habere ayrılan yere uygun bir nicel işlem olarak görülmüştür. Haber, bu kadar basit bir şekilde seçilmemekte aksine üretim, seçim ve sunum süreci sonunda adeta yeniden inşa edilmektedir.

Haber üretimi sürecini incelemeye önemli ölçüde yoğunlaşan çoğulcu yaklaşım içerisinde ise haber üretimi araştırmaları genellikle pozitivist bir yaklaşımla ve medya haberlerinde yanlılığı sergilemek amacı ile yapılmıştır. Bu yaklaşıma göre profesyonel gazeteci sahip olduğu meslek ilkeleri doğrultusunda olayları takip eder ve nesnel bir yaklaşımla habere dönüştürür. Elbette nesnellik ilkesine uymayan kötü gazeteciler vardır ancak bunlar istisna olarak kabul edilir (Cohen ve Young, 1981: 17). Bu yaklaşım içerisindeki araştırmaların çıkış noktası, haberin nesnel ve tarafsız olabileceği iddiası ve bu tarz bir haberciliğin gerekliliğine duyulan inanç olmuştur.

Çoğulcu yaklaşımın haber üretimindeki ikinci araştırma konusu gazetecinin konumudur. Gazetecinin özerkliği kavramından çıkarak yapılan bu çalışmalar, haber üreten kişileri, özerkliklerini koruyabildikleri sürece yansız haber yapabilen, nesnel ve tarafsız olabilen, yayın politikalarına ve örgütsel dinamiklerin baskılarına karşı direnebilen kişiler olarak kabul etme eğilimindedir. Bu çalışmalarda örgütsel dinamiklerin etkisi, gazetecinin özerkliğini tanımlayan ve zaman zaman da sınırlayan değişkenler olarak ele alınmıştır. Gazetecilerin kaynaklarla kurdukları ilişkiler de özerkliklerini kısıtlayan ve nesnel haber yazımını engelleyen faktörler olarak görülmektedir.

Çoğulcu yaklaşım içerisinde yer alan fenomenolojist yaklaşımçılar ise haber üretimiyle ilgili araştırmalarında haberi inşa edilmiş bir gerçeklik olarak ele almış ve bu gerçekliğin inşa sürecinde haber kaynaklarıyla ilişkilerin belirleyiciliğine vurgu yapmıştır. Molotch ve Lester (1981: 118-120)'a göre haber dış dünyadaki gerçekliği olduğu gibi, nesnel bir şekilde yansıtmaz çünkü oluşturulmuş bir gerçekliktir. Haber iktidar sahipleri tarafından önceden oluşturulan, değiştirilen bir ürün; gazeteciler de bu güçler tarafından yönlendirilen kişilerdir. Haber yaratılan ve kanalize edilen bir ürün olduğu için haber ile gerçeği karşılaştırmak da bir hata olacaktır. Araştırmalarında gazetecilik örgütlenmesi ve haber kaynakları ilişkilerine yoğunlaşan Fishman (1990: 14) gazetecilerin ağırlıklı haber kaynağı olarak bürokratik örgütlenmelerden yararlanmasını incelemiştir. Fishman'a göre gazetecilerin bürokratik tanımlara gereksinim duyması zaman baskısından ve meslek rutinlerinin zorlamasından kaynaklanmaktadır. Gazetecilerin her gün düzenli olarak işleyebileceği güvenilir bilgiye ihtiyaçları vardır ve bürokrasi sayesinde bu gereksinim karşılanmış olur. Bürokrasiden elde edilen kontrollü bilgi gazetecileri rahatlatırken haberi, haber örgütleri ile devlet bürokrasisi arasında yapılanmış ilişki biçimine ve haber kaynaklarının anlamlandırma şemalarını da içeren bir ürüne dönüştürür. Haberi inşa edilmiş bir gerçeklik olarak ele alan Tuchman (1978: 195) da gazete üretimi rutinlerinin sürekli bilgiye ihtiyaç duyması nedeniyle gazeteci- kaynak ilişkilerinin iç içe geçtiğini vurgulamaktadır. Tuchman'a göre haberin işlevi, kapitalist girişimle devletin ilişkisini gizleyerek devletin meşruluğunu sağlamaktır. Kaynaklarla iç içe geçmiş ilişkiler bu meşrulaştırmayı kolaylaştırır ve önemli konuların ortaya çıkmasını engeller.

Eleştirel yaklaşım içerisinde yapılan haber üretim araştırmalarında ise habere ve haberciliğe ideoloji ve anlamın yeniden üretimi ekseninden yaklaşmıştır. Medyanın ekonomi politiği görüşü haberi bir ürün olarak ele almış ve bu ürünü, üreten kurumun ekonomik yapısıyla açıklamaya çalışmıştır. Temel araştırma konusu haberin muhafazakar ve sistemi sürdürücü yapısının incelenmesidir. Ekonomi-politik görüş, gazeteleri çıkaran editörleri ve gazetecileri kontrol altında tutan diktatör bir kapitalist sınıf bulunduğunu ve haberin bu yapı içinde üretildiğini savunmaktadır. Dolayısıyla haber metinlerinin değil, haber kuruluşlarının yapısının incelenmesi gerekmektedir. Yaklaşım, servet ve iktidar eşitsizliğinin haberlerin seçimindeki etkisine odaklanmış, muhalif görüşleri dışlayan, hükümet ve egemen çıkar çevrelerinin halka sınırsızca ulaşmasını sağlayan yapıyı incelemiştir (Herman ve Chomsky, 1999: 21-30)

Eleştirel yaklaşım içinde bulunan Kültürel Çalışmalar yaklaşımı ise haber metinleri üzerine çalışmış ve metinlerdeki yapısal yanlılık üzerine yoğunlaşmıştır. Yaklaşımına göre yanlılık bir siyasi görüşü savunmaktan daha ileri boyuttadır, farklı yayın politikalarına sahip olan medya kuruluşları yine de iktidar sahiplerinin belirlediği durum tanımlarını üretirler (İnal, 1995: 120). Hall vd. (1981: 341-346)'ne göre, günlük haber üretimi rutinleri içinde güvenilir kaynakların durum tanımlarına sürekli bağımlı olan medya, habere konu olan olayları siyasetçilerden, bürokratlardan, özel örgütlerin üst düzey yöneticilerinden ve uzman olarak tanımlanan kişilerden almaktadır. Basının gündemini belirleyen bu kaynaklar olayın birincil tanımlayıcılarıdır. Medya haberleri aktarırken olayla birlikte birincil kaynakların durum tanımlarını da aktarır ancak bu aktarma eyleminde medya tam olarak pasif değildir. Meslek pratikleri, profesyonel değerler ve görece özerkliği kullanan medya nesnel, tarafsız, dengeli, olayla yorumun ayrıldığı bir yöntem izleyerek ve seçici bir yaklaşımla birincil tanımlayıcıların söylemlerini yeniden ele alır. Gazeteciler ham materyali kendi yayın politikalarına, okuyucunun beklentilerine göre yeniden yazarak birincil tanımlayıcıların söylemlerini halk diline dönüştürmüş olur. Medya iktidar sahipleri ve halk arasında bir dolayımlayıcı rolündedir. Medyanın görece özerkliği iletilen içeriğe duyulan güveni ve meşruluğu artırmakta böylelikle medya iletilerinin doğal görünmesi sağlanmış olmaktadır (Shoemaker ve Reese. 1997: 117).

Kültürel Çalışmalar yaklaşımı habere ilişkin çözümlemelerinde Gramsci'nin hegemonya yaklaşımından etkilenerek egemen söylemin metinlerde nasıl kurulduğunu ve farklı egemen grupların egemenlik mücadelesini haber söyleminde nasıl sürdürdüğünü ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Yaklaşımına mensup kuramcılar, egemenlerin hegemonyalarını kurma ve toplumsal rızayı üretme sürecinin medya metinleri ve ağırlıklı olarak haberde oluşturulan söylem ile gerçekleştirildiğini vurgular. Haberi söylem olarak gören görüşlerin üzerinde birleştikleri konu, haberin söyleminin egemen söylemlerden, toplumdaki güç/iktidar sahibi oluşumların söylemlerinden bağımsız olmadığıdır (İnal, 1996: 97).

Medyadaki söylem, toplumdaki iktidar sahiplerinin söylemini yeniden üretirken hangi kaynakların kullanılacağına, hangi aktörlerin kamuya sunulacağına, haber başlıklarının seçimine, ne söyleneceğine ve özellikle de nasıl söyleneceğine karar verilerek oluşturulur. Kaynaklarla bağlantılar haberin üslubu, nasıl sunulduğu, hangi alıntılar yapıldığı, egemen başlıkların neler olduğu, metinde ne gibi çağrışımların üretildiği, haberdeki anlamı ve ideolojiyi oluşturan söylemin unsurlarıdır (van Dijk, 1999: 367-375).

2. Yöntem

Bu çalışmada 29 Mart 2009 Yerel Seçimleri'nde propaganda yasaklarının başladığı 19 Mart 2009'dan önceki haftaya ait televizyon haber bültenlerinin analizi yapılmıştır. Analiz, tam gün ve Prime Time'da en çok izlenme oranlarını sahip olan (medyatava.com, 3 Nisan 2009) ve ideolojisi itibarıyla merkezde yer alan Kanal D, AKP hükümetine yakınlığıyla bilinen ve sağ ideolojiye sahip olan Samanyolu Televizyonu (STV) ve haber kanalı kimliğiyle tanınan NTV kanalının ana haber bültenleri üzerine gerçekleştirilmiştir. Araştırma konusuna önceden karar verildiği için ilgili günlerde kanalların ana haber bültenleri kaydedilmiş ardından seçimle ilgili ve çalışmanın amacına uygun olan haberler üzerine analiz gerçekleştirilmiştir. Çalışma, yerel seçimler kapsamında siyasi partilerin ve parti liderlerinin propaganda faaliyetlerinin televizyon haber bültenlerinde yansıtılışına odaklanmıştır. Bu nedenle bültenlerdeki seçim propagandalarıyla ilgili haberler ele alınmış, aynı dönemde gündemde olan ve konuyla da dolaylı bağlantısı bulunan Ergenekon soruşturması, ölüm kuyuları gibi haberler kapsam dışı bırakılmıştır. Çalışmada ayrıca, amaca uygun olan haberler öncelikli olarak incelenmiş, seçimle ilgili olan ancak çalışmanın amacına bir katkısı bulunmadığı düşünülen haberler inceleme kapsamına alınmamıştır. Kanal D, STV ve NTV televizyon kanallarının seçimle ilgili haberleri yansıtırken anlamı nasıl yeniden ürettiklerini, ideolojik yaklaşımlarının ve yayın politikalarının haberlerine ne şekilde yansıdığını saptamak amacıyla haberlerdeki cümle yapıları, sözcük seçimleri belirlemeye yönelik mikro çözümleme yapılmıştır. Haber içinde sözcük seçimleri, söylem içinde güç/iktidar ilişkilerinin temsilinin nasıl gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Haber metinlerinde alternatif açıklamalar, farklı görüşler tamamen dışlanmasa da bu karşıt ya da alternatif açıklamalar çoğu kez inanılır bir konuma yerleştirilmez ve egemen söylemlerin içinde eritilir. Bu sayede karşıt olabilecek açıklamalar olayları çerçeveleyecek ve tanımlayacak bir konuma ulaştırılmaz (İnal, 1996: 100-119).

Van Dijk mikro yapı çözümlemesinde sentatik ya da sözdizimsel, bölgesel uyum, kelime seçimleri ve haberin retoriğini inceler. Mikro yapı çözümlemesinde bakılması gereken sentaks, hangi sentaktik sınıflandırmaların cümlelerde kullanıldığını, hangi olası kombinasyonlarda kullanıldığını tanımlar. Yani söz dizin kuralları, sentaktik sınıflardan oluşan cümle kalıplarından hangilerinin düzgün kurulmuş olduğunu tespit eder. Cümlelerin kısa-uzun, basit-karmaşık ve aktif-pasif durumları incelenir. Kelime seçimleri de çözümlemenin en önemli bölümlerinden biridir. Seçilen kelimeler gazetecinin sınıfsal konumunu yansıtabilir, aynı insanın "terörist" ya da "özgürlük savaşçısı" olarak tanımlanması

muhabirin ve gazetenin ideolojisini açığa çıkarır. Haberin retorüğinde ise, kafiye ve çağrışım gibi sesli işlemler, anlatım koşutluğu gibi söz dizin işlemleri ile kıyas ve mecaz gibi anlambilimsel işlemler, haberin inandırıcılığını arttırmaya yöneliktir. Benzer biçimde, haber anlatımlarında abartma veya küçültme işlevi gören kelimeler kullanılabilir, cümlelerde zıtlıklar, anlatımda doruk noktası oluşturmak için öne çıkarılabilirler. Yine belli yazılara ve tavırlara canlılık getirilebilir, bir gösteriyi şiddet çerçevesinden anlatmak için, askeri yazılardan ödünç alınan hücum, savunma gibi karşılaştırma ve mecazlar kullanılabilir. Benzer şekilde muhabirler, doğruluğunu önemsemeden sürekli rakam ve sayı verirler. Haberin ikna edici olması için olayın taraf ve tanıklarından alıntılar yapılır. Tırnak içinde yapılan alıntılar vasıtasıyla muhabirler kendileri yorum katmaksızın olayı yorumlamış olurlar (van Dijk, 1988: 28).

Fowler da, haberde yer alan cümle yapılarını etkin ve edilgen olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Etkin cümle yapıları, haberin odağına eylemin faili alınmak istendiğinde ve faile açık bir sorumluluk yüklendiğinde kullanılmaktadır. Edilgen cümle yapıları ise eylemin failinin silindiği durumlarda yani sorumluluk bir faile yüklenmeyecekse tercih edilmektedir. Cümle yapılarının etkenden edilgene dönüştürülmesinin ideolojik bir etkisi bulunduğunu belirten Fowler, önemli olan bir dönüştürme işleminin ise "isimleştirme" olduğuna dikkat çekmektedir. İsimleştirmenin, yüklem olmadığı için katılımcıları ortadan kaldırma etkisinden dolayı iktidar ilişkilerini gizleme ve potansiyel olarak "gizemleştirici ve şeyleştirici" etkisi bulunmaktadır (Dursun, 2001: 171).

3. Haberlerde Sözcük Seçimleri ve Cümle Yapıları

Bu kısımda 2009 Yerel Seçim sürecinde, Kanal D, STV ve NTV'nin ana haber bültenlerinde partilere ve parti liderlerine yönelik haberlerde kurdukları söylem incelenmiştir. Haberlerde kullanılan etkin, edilgen cümle yapıları, sözcük seçimleri ile abartma, küçültme, kıyas, mecaz gibi haberin retorüğüne ilişkin öğeler saptanmaya çalışılmıştır.

3.1. Kanal D Ana Haber Bülteninde Yer Alan Haberlerin Çözümlemesi

Kanal D, incelemenin başladığı 12 Mart 2009 tarihinde gerek bültenin başında gerekse haber aralarında AKP hükümetiyle ilgili bir özel haberin fragmanlarını yayınlamıştır. Haber Ankara'da Karayolları Genel Müdürlüğü'nde çalışan memurların Başbakan Erdoğan'ın yapacağı bir açılışa götürülüşüyle ilgilidir. Haber, AKP hükümetini olumsuzlayan ve suçlayan bir çerçevede sunulmuştur. Haberde kurulan söylem şu şekildedir:

Altyazı (KJ): Başbakan'a Bir İki

"Memurun bugünkü görevi Başbakanı alkışlamak" (12 Mart 2009)

"Kemerhisar-Pozantı otoyolu Başbakan Erdoğan tarafından bu görüntülerle açıldı ancak işte bu açılış için kilometrelerce uzakta Ankara'da dikkat çekici bir hazırlık vardı. Sabah mesaisine başlayan Karayolları memurları aileleriyle birlikte otobüslere doldurulup o açılışa götürüldü."

"Sabah saat 8.45. Yani mesai saati ama mesaiye başlaması gereken memurlar otobüslere biniyor. Burası Ankara otobüs terminali değil; Karayolları Genel Müdürlüğü'nün arka kapısı. Otobüsler sıra sıra yolcularını bekliyor, yolcular ise memurlar; Karayolları Genel Müdürlüğü'nde çalışan devlet memurları. Başbakan'ın açılışına gidiyorlar. Erdoğan Adana Pozantı'da otoyol açılış yapacak yani memurun bugünkü görevi Başbakan'ı alkışlamak."

"Evet seçim yaklaştı, Karayolları Turizm açılış için Pozantı'ya memurları götürüyor."

"Pozantı'da açılış var, memurlar Ankara'dan otobüslerle yola çıkıyor. Seçimlere giderken yapılan her açılış propaganda demek, propaganda için kalabalıklar lazım ancak Ankara'dan Adana'ya kalabalık için memur taşımak herhalde ilk kez oluyor".

Haberin söylemine bakıldığı zaman ağırlıklı olarak edilgen cümle yapısının kullanıldığı görülmektedir. Edilgen cümle yapısı, cümlede eyleme değil de önemli bir siyasetçiye, kişiye vurgu yapılacaksa kullanılmaktadır (Dursun, 2001: 172). Yukarıdaki haberde de memurların otobüslere doldurulduğu, açılışa götürüldüğü şeklinde edilgen cümleler kullanılmıştır. Yine "memurun bugünkü görevi Başbakan'ı alkışlamak" şeklinde kurulan söylem, olayın asıl failinin Başbakan olduğu, memurların asıl görevlerini yapmak yerine Başbakan'ın isteği doğrultusunda, kalabalık oluşturmak için açılışa götürüldüğüne işaret etmektedir.

Televizyon haberinde kullanılan altyazı, gazete haberindeki başlıkla aynı işleve sahiptir. Haberın altyazısında kullanılan cümle dolmuşçu jargonunda yolcu toplamak için kullanılan bir ifadedir. Haberde de açılışa götürmek üzere memur toplandığı yönünde anlam inşa edilmiştir. Yine haberde kullanılan "Karayolları Turizm" ifadesi, devletin bir kurumu olan Karayolları Genel Müdürlüğü'nün tıpkı bir otobüs firması gibi işlev gördüğü, hükümetin propaganda faaliyetleri için kullanıldığı yönünde anlam üretmektedir.

Kanal D haber sunucusu Mehmet Ali Birand, “haberden sonra benim de bir çift lafım olacak” diyerek haber yayınlandıktan sonra kendi yorumuyla izleyiciye seslenmiştir. “Birand Yorumluyor” köşesinde altyazı olarak “Bu kadarı da ayıp oluyor” ifadesi kullanılmış, olayla ilgili olumsuz bir kapanma gerçekleştirilmiştir. Birand’ın yorumu şu şekildedir: “Allahaşkınıza şu hale bakın, yetmedi şimdi de devlet memurları miting alanlarına taşınıyor. Bu çok eski bir moda ya, yani demode, eskiden işsizler, okullardaki çocuklar kamyonlara otobüslere bindirilip liderlerin geliş gidişlerinde meydanlar doldurulurdu. Çok iyi hatırlarım; 40 yıl önce ilkokulda eski İran Şahı’nın geçişinde bayrak sallamak için saatlerce sokaklarda yağmur altında beklemiştik. Meğer aynı kafa devam ediyormuş, buna hiç ihtiyacı olmamasına rağmen bu uygulamayı hâlâ devam ettirmesi bu iktidarın hırsını gösteriyor. İnsanın içinden de koskocaman bir ‘yani bu kadarı da ayıp’ demek geliyor.”

Yorumdan da açıkça anlaşılacağı gibi Birand, İktidar’ın uygulamalarından rahatsızlığını dile getirmiş, İktidar’ı partizanlık yapmakla suçlamış, İktidar’ın hırsı nedeniyle memurların mağdur duruma düştüğünü kendi başından geçen olaylarla örneklendirerek dile getirmiştir.

Yorumun ardından Birand, izleyicilerine konuyla ilgili sıcak bir gelişmeyi duyurmaktadır. Bu gelişmeyle ilgili kurulan söylem ise şu şekildedir:

“Bu görüntüler muhalefeti hemen harekete geçirdi. CHP milletvekili Muharrem İnce hükümete açılışa götürülen memurlar izinli mi sayıldılar, harcırahları ödendi mi ve bu seyahatin masrafları nereden karşılandı diye soru verdi.”

Haberde kurulan söylem, Kanal D ile muhalefet partisi CHP arasındaki paslaşmayı ortaya çıkarmaktadır. Kanal D olayı ortaya çıkaran taraf, CHP ise olayı Meclis gündemine getiren taraf olarak haber içerisinde konumlandırılmıştır.

Bu haberin ardından yayınlanan ve CHP’nin Muğla mitinginin duyurduğu haberde AKP ile CHP’yi karşılaştıran ve bu karşılaştırma içinde AKP’yi olumsuzlayan bir söylem kurulmuştur:

“Sevgili seyirciler gelelim devlet olanaklarını kullanamayan muhalefete. CHP Lideri Deniz Baykal bugün Muğla’da seçmenle buluştu. Hedefinde yine tabi Başbakan vardı (12 Mart 2009).

Haberde AKP devlet olanaklarının alabildiğince kullanan, muhalefet ise kullanamayan taraf olarak konumlandırılmıştır. Haberin altyazısında ise Baykal’ın söylemi tırnak içerisinde verilerek haberin söylemi haline dönüştürül-

müştür. Tırnak içinde verilen alıntılarla muhabirler kendi yorumlarını katmaksızın olayı yorumlamış olmaktadır (van Dijk, 1988)

Altyazı: “Her yerde sıkıntı var”

“CHP Lideri Deniz Baykal bugün Muğla’ya çıkarma yaptı. Alanı dolduran kalabalığa seslendi. Önce ekonomik krize değindi, ‘makyaj döküldü’ dedi. Ekonomik krizden sözü yolsuzluklara getiren Baykal, ‘organize yolsuzluk var’ dedi. Baykal, ‘Başbakan boynumu sıktı’ diyerek savcılığa başvuran 13 yaşındaki Aydınli çocuğun şikayetini hatırlattı, Başbakan’ı suçladı. Baykal Başbakan’a ilginç bir öneride bulundu: ‘Gel birlikte pazara gidelim’ dedi.

Haberdeki üst sese ait yukarıdaki söylemde, etkin cümle yapısı kullanılmış, eylemin odağına CHP Lideri Baykal yerleştirilerek Baykal’ın söylemi güçlendirilmiş, yeniden üretilmiştir. Yine Baykal’ın Muğla’ya çıkarma yaptığı yönündeki ifade, askeri söylemden alınmıştır (van Dijk, 1988) ve Baykal’ın güçlü kimliğine vurgu yapmaktadır. Haberin üst sesi, Baykal’a ait söylemi haberde aynen aktararak yeniden üretmiştir.

Etkin cümle yapısının kullanıldığı diğer bir haber, muhalefet partisi MHP ile ilgilidir. Haberin sunuşu şu şekildedir:

“MHP Lideri Bahçeli de Kars’taydı. Bahçeli ekonomik krize dikkat çekti. Patlayan işsizliği “sosyal hastalık” diye tanımladı. ‘Başbakan Kars’a gelsin, kriz teğet mi geçti görsün’ dedi” (12 Mart 2009).

Haberde kurulan söylem, MHP Lideri Bahçeli’yi eylemin odağına yerleştirmiş, Bahçeli’nin söylemini özetleyerek yeniden üretmiştir. Haberin sunuşu, ekonomik krizin varlığına dikkat çekmenin yanında, işsizlikle ilgili kurulan söylem, haberde Bahçeli’nin söyleminin yeniden üretildiğini göstermektedir. Ki bu söylenenin kanıtı bir sonraki haberin sunuşunda kendini açık etmiştir. Birand, kanalda yayınlanacak 32. Gün programında işsizlik konusunun işleneceğini şu şekilde duyurmuştur:

“Bahçeli’nin sosyal hastalık dediği işsizlik aldı başını gidiyor. Gayri resmi rakamlara göre 5 milyon işsiz var. Bu gece 32. Gün stüdyosunda Türkiye’nin işsizlerini ağırladık. Ne yerler, ne içerler, nasıl yaşarlar bunları soruşturduk. Üç işsiz babanın anlattıkları durumu tüm çıplaklığıyla ortaya koyuyordu”.

Seçimin İstanbul ayağıyla ilgili peş peşe yayınlanan ve CHP adayı Kemal Kılıçdaroğlu ile AKP adayı Kadir Topbaş’ın seçim çalışmalarını anlatan haberlerin söylemi çalışma açısından önemli veriler içermektedir. Kılıçdaroğlu ile ilgili haberde kurulan söylem şu şekildedir:

“Gündem Loto. Loto’daki 50 milyonluk büyük ikramiye. Belki de o hayali kurmayan tek isim Kemal Kılıçdaroğlu. ‘Hayatımda şansa yer yok’ diyen Kılıçdaroğlu, ihracatçılarla birlikteydi. Sorunlarını dinledi ama ‘ihale için bana oy vermeyin’ dedi. İhracatçılara meydan okuyan Kılıçdaroğlu bebek yaştaki torununun sigortalı olup olmadığıyla ilgili soruyu da yanıtladı. ‘Evet sigortalı’ dedi, ‘evet yanlış’ dedi, peşinden dede olduğunu hatırlattı” (12 Mart 2009).

Haberde etkin cümle yapısı kullanılarak Kılıçdaroğlu olayın odağına yerleştirilmiş, haberin söylemi Kılıçdaroğlu’nun çarpıcı açıklamaları üzerine kurularak söylem yeniden üretilmiştir. Kılıçdaroğlu’nun hayatında şansa yer olmadığı yönündeki söylemi, aynı günlerde gündemde yer alan Loto ikramiyesi ile bağlantılandırılarak güçlendirilmiştir. Haberde Kılıçdaroğlu’nun gerek seçim vaatleri gerekse kişiliğiyle ilgili olumlu bir söylem kurulmuştur. Kılıçdaroğlu, çıkarları için oy peşinde koşmayan, ihracatçılara “meydan okuyan” bir kahraman kimliğine büründürülmüştür. Yine aslında eleştirilmesi gereken ve o günlerde gündemde olan konulardan biri Kılıçdaroğlu’nun Sosyal Sigortalar Kanunu’ndaki değişiklikten etkilenmemesi için bebek durumundaki torununu sigortalatmasıdır. Haberde bu konu üzerinde çok durulmadığı, konunun geçiştirildiği hatta Kılıçdaroğlu dede olduğu için bunun mazur görülebileceği yönünde anlam üretildiği gözlenmiştir.

AKP İstanbul Adayı Kadir Topbaş’la ilgili haberde de etkin cümle yapısı kullanılmış, Topbaş haberin odağına alınmıştır. Haberde kurulan söylem şu şekildedir:

“Meydanlarda şiir okumak, özlü sözler söylemek moda oldu. Kadir Topbaş da öyle yaptı. Mevlana’nın sözleriyle seçmene seslendi. Kadir Topbaş Ümraniye’de toplu açılış törenindeydi, alan kalabalıktı ama sadece Topbaş’a destek verenler yoktu alanda, Topbaş’tan destek isteyenler de vardı. Kadir Topbaş problemleri duyamadı, kürsüden 5 yılda yaptıklarını anlattı, büyük de alkış aldı. Özellikle rakibi Kemal Kılıçdaroğlu’na gönderme yaptığında.” (12 Mart 2009).

Haberin üst sesine ait söylemde Topbaş’ın Mevlana’dan yaptığı alıntıyla konuşmasına başlaması “modaya uyduğu” yönünde değerlendirilmiş, seçmenin oluşturduğu kalabalığın sadece Topbaş’a destek vermek için değil Topbaş’tan destek almak için de toplandığı yönünde anlam üretilmiştir. Haberde kurulan söylem, seçmenlerin problemleri bulunduğu, bu problemlerin Topbaş tarafından duyulamadığı ve problemlere çözüm üretilmediği yönündedir.

Başbakan Erdoğan'ın Eskişehir mitingine dair haberin etkin cümle yapısıyla kurulduğu, haberin gerek sunuşunda gerekse içeriğinde karşıtlıkların vurgulandığı gözlemlenmiştir. Haberde kurulan söylem şu şekildedir:

“Sevgili seyirciler Başbakan bugün Eskişehir’deydi. Erdoğan tüm silahlarını kullandı. Solun kalesine hızlı tren müjdesiyle gitti. Kriz paketini Eskişehir’de açıkladı ama yine de tepkileri önleyemedi. Başbakan görmese de yanı başındaki protestocular polisler ve görevlilerden sıkı bir dayak yediler. Erdoğan da tren açılışından sonra miting alanından muhalefete yüklendi (13 Mart 2009).

Haberde Erdoğan'ın, solun kalesi olarak nitelendirilen Eskişehir'i kuşatmak için tüm silahlarını kullandığı ancak tepkileri, protestoları engelleyemediği yönünde söylem kurulmuş, bu karşıtlık vurgulanarak Erdoğan'ın söylemi zayıflatılmıştır. Haberin sunuşunda ayrıca, protestocuların polisten ve görevlilerden dayak yediği, Erdoğan'ın ise muhalefete yüklendiği yönünde anlam inşa edilerek AKP hükümeti “çatışmacı, saldırgan” bir kimlikle sunulmuştur.

Altyazı: Eylemcilere ‘hızlı’ müdahale

“O kadar hızlı vurdular o kadar hızlı uzaklaştırdılar ki hızlı tren açılışında ki Başbakan bile göremedi. Eskişehir hızlı trenle Ankara’ya yaklaştı ama AKP biraz uzak. Erdoğan gelmeden önce DSP’nin, solun kalesi ayakta idi. Sendikalar, odalar, vatandaşlar Başbakan’a karşı eylemler düzenledi. Pankartlardaki her bir mesajın sonunda tek bir kelime vardı: Gelme. AKP’nin Eskişehir kozu Kemal Unakıtan da hedefteydi. ‘Gelme’ dediler ama Başbakan gitti hem de çok hızlı gitti. Bu kez protestolar Eskişehir garına taşındı. Başbakan kürsüdeyken bir grup kalabalığın içinden sesini Başbakan’a duyurmaya çalıştı ama başaramadılar çünkü çok sert bir müdahaleyle karşılaştılar. Başbakanlık korumaları eylemcilere uzaktı ama sivil polisler ve gar görevlileri yakın. Yumruklarla tek-melerle müdahale ettiler. Eylemciler belli ki her şeyi göze almışlardı ama gözle-rinin ortasına yumruk yemeyi beklemiyorlardı. Sekiz üniversite öğrencisi önce dayak yedi sonra gözaltına alındı. Erdoğan tüm yaşananlara rağmen Eskişehir’de meydandaydı. Solun kalesinde oy istedi.”

Haberin altyazısında ve içeriğinde Başbakan'ın Eskişehir silahı olarak değerlendirilen “hızlı tren”e göndermede bulunularak eylemcilere yapılan müdahale eleştirilmiştir. Eylemciler, aslında Başbakan gelmeden uyarıda bulunan, Başbakan’a ‘gelme’ diyen, Başbakan geldikten sonra da şiddete maruz kalan, yumruklanmış, gözaltına alınan yani mağdur taraf olarak haber içerisinde konumlandırılmıştır. Erdoğan ise tüm bu yaşananlara kayıtsız kalarak seçim programını aksatmayan ya da değiştirmeyen bir konumda sunulmuştur.

Başbakan Erdoğan'ın Eskişehir ziyaretiyle ilgili yayınlanan bir diğer haberde de etkin cümle yapısı kullanılmış ancak haberin sunuşunda sunucu tarafından durum değerlendirmesi yapılmıştır. Haberde Başbakan'ın karşısına Eskişehir Büyükşehir Belediye Başkanı Yılmaz Büyükerşen çıkarılarak Büyükerşen haberin asıl aktörü haline getirilmiştir. Haberin sunuşunda kurulan söylem şu şekildedir:

“Başbakan yüksek hızlı trenin dümenine geçti ve saatte 250 km hızla Eskişehir'e gitti ama solun kalesindeki isim Yılmaz Büyükerşen öyle bir sürpriz hazırladı ki hızlı trenin de Başbakanın da hızını kesti” (13 Mart 2009).

“ ‘Yola bu kez trenle devam’ dedi. Mitinglerde devlet imkanlarını kullanmakla eleştiriliyordu. Makam aracı, uçak, helikopter derken Erdoğan Eskişehir mitingine trenle gitti. Kendi kullandığı yüksek hızlı trenle. Erdoğan Eskişehir'i çok istiyor, Eskişehir'e özel önem veriyor. Eskişehirililere en büyük vaadi de yüksek hızlı trendi ve yüksek hızla o tren seçimlerden önceye yetiştirildi. Erdoğan bugün, bu trenle Eskişehir'e geldi. Ancak Erdoğan'ın karşısında Yılmaz Büyükerşen var, o da boş durmuyor. Erdoğan Eskişehir caddelerini turluyor ve her geçtiği yerde onu bir pankart karşılıyor. İşte Yılmaz Büyükerşen Başbakan Erdoğan'ı bu parkartlarla, bu ilanlarla karşıladı. ‘Ben buradayım’ dedi. Bir anlamda Erdoğan'ın trenle gelen rüzgarını kesti.”

Haberin üst sesine ait bu söylemde de Erdoğan devlet imkanlarını kendisi ve partisinin çıkarları için kullanan bir lider kimliğiyle yansıtılmıştır. Haberde Yılmaz Büyükerşen, Başbakan'ın hızını kesen, daha net bir ifadeyle Başbakan'ın Eskişehir'deki gücünü zayıflatan bir güç olarak sunulmuştur. Haberde Yılmaz Büyükerşen'le ilgili çizilen olumlu ve güçlü profil haberin devam eden söyleminde de kendini açıkça göstermektedir:

“Kanal D mikrofonuna çok emin konuştu. Kendine olan güvenini AKP'lilerin arasında Başbakan'ı karşılayarak da gösterdi. Hatta hızlı tren kurdelesini kesilirken de oradaydı. Erdoğan'ın Eskişehir yolunda kullandığı tren saatte 250 kilometreye çıksa da AKP Eskişehir yarışında biraz geride. İşte o geride kalmanın görüntüsü; miting alanı, meydanın arka kısmı boş kaldı. Havuzun üstünde insanlar olduğu için Erdoğan geri kısmı göremiyor. AKP İlçe Teşkilatı oraya seçmenleri yerleştirdi ve Başbakan Erdoğan'ın arka kısmı görmesi engellendi.”

Haberin söyleminde Büyükerşen, kendine güveni olan, cesur, kendinden emin bir kişi olarak konumlandırılmış, AKP ve dolayısıyla Başbakan Erdoğan güçsüz taraf olarak yansıtılmıştır. Meydanın boş olduğunu vurgulayan ve gö-

rüntüyle de desteklenen söylem haberde yönlendirmenin ve inandırıcılığın kanıtıdır.

MHP Lideri Devlet Bahçeli'nin mitingini aktaran haberde etkin cümle yapısı kullanılmış, Bahçeli'nin söylemi gerek haber sunuşunda gerek altyazıda gerekse haberin içeriğinde doğrudan aktarılarak yeniden üretilmiştir. Haberde kurulan söylem şu şekildedir:

"MHP Lideri Devlet Bahçeli bugün Erzurum'daydı. Bahçeli, Başbakan'a yüklendi: 'Bozkurtların nefesi ensende' dedi" (13 Mart 2009).

Altyazılar: "Nasıl Başbakan oldun açıkla", "Bozkurtların nefesi ensende", "Yardımları alın tokadı vurun!"

Haberde üç ayrı altyazı kullanılmış, üç altyazıda da Bahçeli'nin sert söylemi tırnak içerisinde kullanılarak güçlendirilmiştir.

"MHP Lideri Devlet Bahçeli bugün Dadaş diyarındaydı. Erzurum'da halka seslendi. Konuşmasının neredeyse tamamını Başbakan'a ayırdı. Erdoğan'a 'önce nasıl Başbakan oldun onu açıkla' diye sordu. Bahçeli Erdoğan'ın meydanlardaki üslubunu da sert bir dille eleştirdi. Sonra ekledi: 'Ensende Bozkurt'un nefesi hep olacak'. Bahçeli AKP'nin seçim yardımlarını hatırlattı. Erzurumlulara tavsiyede bulundu: 'Al paketi vur tokadı' dedi.

Haberin üst sesine ait söylemde de Bahçeli eylemin odağına yerleştirilmiş, Bahçeli'nin sorgulayıcı ve korku salıcı söylemi yeniden üretilmiştir. Haberde vurgulanan diğer bir konu da AKP'nin yaptığı seçim yardımları ve Bahçeli'nin bu yardımlar konusundaki önerisidir.

CHP Lideri Deniz Baykal 13 Mart 2009'da herhangi bir kente gitmemesine ve miting yapmamasına rağmen Kanal D haber bülteninde bir gün önceki mitingi konu edilerek yer almıştır. Haberin sunuşunda kurulan söylem şu şekildedir:

"Ana Muhalefet Lideri, CHP Lideri bugününü Ankara'da geçirdi. CHP'nin mitingi yoktu ama bir açıklama sol kanatta heyecan yarattı. CHP, DSP'nin güçlü olduğu Eskişehir ve Ordu'da miting yapmama kararı aldı. Baykal dün Antalya ve Muğla'daydı. Küçük bir uçakla şehirlerarası mekik dokudu" (13 Mart 2009).

Yukarıdaki söylemde de görüleceği gibi CHP Lideri Deniz Baykal'ın o gün haber değeri taşıyan bir etkinliği ya da söylemi olmamasına rağmen Baykal'la ilgili haber yayına girmiştir. Haberin sunuşunda yeni bir bilgi verme kaygısıyla

CHP'nin Eskişehir ve Ordu'da miting yapmama kararı aldığı vurgulanmış, bu kararın 'sol kanatta' heyecan yarattığı yönünde söylem kurulmuştur. Bu söylemle Sol'u temsil eden partiler arasındaki birliğe işaret edilmiştir. Haberde dikkat çeken nokta, sunuşta bu şekilde bir bilgi yer almasına rağmen haber içerisinde herhangi bir bilgiye rastlanmamasıdır.

"CHP Lideri Baykal'ın bir günü hızlı seçim trafiğini anlatıyor. Sabah Ankara'dan yola çıkıyor, hedef Antalya ve Muğla. Ve Muğla meydan kalabalık. Muğla mitingi Baykal'ı memnun ediyor, sonraki durak Antalya, küçük uçak bu kez Antalya'ya havalanıyor. Küçük uçakta kendisine yer bulmakta zorlanan büyük ve eski bir çanta var."

Haberin üst sesine ait söylemde Baykal'ın bir günlük seçim trafiği anlatılmıştır. Kurulan söylemde Baykal kendi imkanlarıyla şehirden şehre dolaşan, küçük bir uçakla seyahat eden, büyük ve eski bir çantası olan ama yine de halden ve seçmen kitesinden memnun bir lider kimliğiyle yansıtılmıştır.

14 Mart 2009 Kanal D Ana Haber'de yayınlanan bir haber televizyon kanalının CHP'nin sözcülüğünü üstlenerek AKP'ye karşı söylem geliştirdiğini göstermektedir. Gerek sunuşunda gerekse haberin içeriğinde etkin cümle yapısı kullanılmış, Baykal haberin odağına yerleştirilerek Baykal'ın Erdoğan'a meydan okuduğu şeklinde söylem üretilmiştir. Haberin sunuşunda üretilen söylem şu şekildedir:

"CHP Lideri Deniz Baykal, "Sivas'tan öteye gidemez, Sivas'ın doğusuna gidemez" diyen Erdoğan'a inat bugün Maraş ve Mardin'deydi."

Haberin üst sesine ait söylemde de Baykal ilk olarak Erdoğan'ın suçlamasına maruz kalmış bir lider olarak sunulmuş, ardından Baykal'ın Erdoğan'ın iddia ettiği gibi korkak değil cesur bir lider olduğu yönünde söylem üretilmiştir. Haberin üst sesine ait söylem şu şekildedir:

"Başbakan Erdoğan, Baykal'a "Sivas'ın doğusuna gidemiyorsun" demişti. Baykal sınıra gitti, boynuna poşu astı, Mardin mitinginde seçmene seslendi. Sözü Deniz Feneri'ne getirdi, çok sert ifadelerle hükümete yüklendi."

Başbakan Erdoğan'ın o günkü seçim çalışmalarıyla ilgili olarak yayınlanan haberde Başbakan tarafından gerçekleştirilen üç ayrı program birleştirilmiştir. Haberin sunuşunda önceki haberde Baykal tarafından Erdoğan'a yönelik suçlamalara da göndermede bulunan bir söylem kurulmuştur. Haber şu şekilde sunulmuştur:

“Baykal’ın bu sözlerle yüklendiği Başbakan Erdoğan da bugün tam üç kenti dolaştı. Önce İstanbul’da tünel açtı, sonra Yalova’da ardından da Bursa’da halka seslendi. Hedefinde yine Baykal vardı” (14 Mart 2009)

Haberin üst sesine ait söylemde öne çıkarılan konu Erdoğan tarafından açılışı gerçekleştirilen tünelde yaşanan ve “mendil fiyaskosu” alt yazısıyla sunulan olaydır. Kanal D olumsuz bir gelişme olarak duyurduğu bu olayı Erdoğan’ın konuşmalarının önüne geçecek şekilde kurgulayarak izleyiciye yansıtmıştır. Haberin üst sesine ait söylem şu şekilde kurulmuştur:

“Kağıthane tünelinin açılışında ilginç anlar yaşandı. Büyükşehir Belediyesi konuklara kutuların içinde birer mendil verdi ancak Başbakan’a verilen paket boş çıktı. Devreye Emine Erdoğan girdi, Başbakan’a paketinden çıkan mendili uzattı ama mendil krizi bitmedi. Başbakan konuşurken Emine Erdoğan’ın eli başka bir kutuya gitti, o kutu da boş çıktı. Emine hanım durumu Topbaş’a anlattı, Topbaş da danışmanlarına.”

MHP Lideri Devlet Bahçeli’nin seçim mitingini konu alan haberde etkin cümle yapısı kullanılmış, Bahçeli’nin Erdoğan’a yönelik “çok sert” olarak nitelendirilen söylemi yeniden üretilmiştir:

“MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli bugün Kırşehir’deydi. Bahçeli, Başbakan Erdoğan’ı halka şikayet etti hem de çok sert bir üslupla.”

Haberin üst sesinde de sunuştaki söylem tekrarlanmış, Bahçeli’nin Erdoğan’a yönelik suçlamalarıyla ilgili söylemi yeniden üretilmiştir:

“MHP Lideri Devlet Bahçeli çok sinirliydi. Bahçeli, Başbakan’ı bölücülük yapmakla suçladı.”

Başbakan Erdoğan’ın Eskişehir mitinginde açıkladığı ekonomik paket ile ilgili yayınlanan haberde Kanal D’nin paketin öngördüğü ekonomik tedbirleri CHP Lideri Baykal’a mal etmeye yönelik söylem kurduğu görülmüştür. Haberin gerek sunuluşunda gerek alt yazılarında gerekse üst sesinde paketin asıl sahibinin Baykal olduğu yönünde söylem inşa edilmiştir. Haber şu şekilde sunulmuştur:

“Başbakan Erdoğan dün Eskişehir’de krizin vurduğu piyasaları canlandırmak için acil ekonomik paketi açıkladı. Paketin en önemli maddelerini KDV ve ÖTV indirimleri oluşturuyor yani CHP Lideri’nin önerileri. Peki o zaman liderler arasında maganda suçlamasına kadar varacak gerilim acaba neden yaşandı.”

Altyazılar: Paketin sahibi kim?

Eee ne oldu şimdi?

Haberin altyazılarında da paketin sahibinin Erdoğan olmadığı yönünde anlam üretilmiş, haberin üst sesine ait söylemde ise bu anlam daha da pekiştirilmiştir:

“Erdoğan, Baykal’a “işine bak” dedi. Ancak dün açıklanan kriz paketine Baykal’ın önerileri damgasını vurdu.”

Kanal D’nin aynı konuyla ilgili yayınladığı diğer bir haber, AKP Hükümeti’ne yönelik olumsuz tavrı gözler önüne sermektedir. Haberin sunuşunda, altyazısında ve üst sesinde açıklanan ekonomik paketin yeni bir uygulama sunmadığı, piyasada pakette yer alan indirimlerin zaten uygulandığı şeklinde söylem kurulmuştur. Haber şu şekilde sunulmuştur:

“Seçim meydanlarında tartışılan ve süresi 3 aylık olan tedbir paketinin aslında hiçbir anlamı yok. Özellikle beyaz ve elektronik eşyada yapılan vergi indirimi. Çünkü gerçek hayatta tüketici için öyle bir vergi yok.” (15 Mart 2009)

Altyazı: ÖTV zaten çoktandır yok!

“Belki birilerinin haberi yok ama beyaz eşya ve elektronikteki ÖTV’nin sıfırlanması günlük yaşamdaki yerini çoktan almış bile. Hatta beyaz eşya firmaları ÖTV’yi değil KDV’yi bile çok öncesinden sıfırlamıştı. Ve bu indirim balonların üstünde, el ilanlarında, afişlerde çoktan halka duyurulmuştu. Hükümetin önlem paketi üç ayla sınırlı, onlardaysa sınır yok.

Haberin üst sesine ait yukarıdaki söylemde AKP Hükümeti’ne göndermede bulunularak, hükümetin piyasadaki haberi olmadığı yönünde anlam inşa edilmiştir. Firmaların ekonomik paketin öngördüğü indirimlerin daha da ilerisine giderek vergi oranlarını sınırsız süreyle sıfırladığı, bunu da halka duyurduğu şeklinde söylem kurulmuştur.

Aynı gün yayınlanan ve CHP İstanbul Adayı Kemal Kılıçdaroğlu üzerine kurulan haberde etkin cümle yapısı kullanılmış, Kılıçdaroğlu haberin odağına yerleştirilerek, O’nun çalışkan kişiliğine vurgu yapılmıştır. Haberin sunuşu şu şekildedir:

“Ve İstanbul Savaşı. CHP adayı Kılıçdaroğlu bugün daha gün doğmadan yollara düştü. Çeşitli noktalarda oy toplamaya çalıştı. (15 Mart 2009)

Altyazı: Maltepe’de mutlu oldu

“Kılıçdaroğlu yine şafak sökerken yollara düştü. Esnaf ekonomik krizden dert yandı, Kılıçdaroğlu herkesle tek tek konuştu. “Bana oy verirseniz sorunlarınız çözülür” dedi. Maltepe meydanına vardığında onu bekleyen binlerce vatandaş sabırsızlanmaya başlamıştı. Kılıçdaroğlu’nun sözleri sık sık sloganlarla kesildi. Ümraniye’de vatandaşlar şemsiyelerin altında onu dinledi.”

Haberin üst sesine ait yukarıdaki söylemde Kılıçdaroğlu, her gün erkenden yollara düşen, dert dinleyen, herkesle tek tek konuşan çalışkan, mütevazı, aynı zamanda da güçlü bir aday kimliğiyle sunulmuştur. Kurulan söylemde Kılıçdaroğlu’nu “binlerce” kişinin beklediği, kalabalığın sürekli slogan attığı, kalabalığın yağmura rağmen Kılıçdaroğlu’nu dinlediği belirtilmiştir. Haberin retoriğinde bu tür sayısal verilerin, abartıların kullanılması ikna ediciliği, inandırıcılığı arttırmaya yöneliktir (van Dijk, 1988).

MHP Lideri Devlet Bahçeli’nin İstanbul mitinginin konu edildiği haber, Bahçeli’nin Erdoğan’a yönelik suçlamaları üzerine kurulmuştur. Etkin cümle yapısının kullanıldığı haberde Bahçeli’nin iddiaları Kanal D tarafından da desteklenir tarzda bir söylemle aktarılmıştır. Haber şu şekilde sunulmuştur:

“MHP Lideri Bahçeli, ‘karanlık odalar’ söylemini tekrarladı, Başbakan’ın suç dosyalarını seslendirdi” (16 Mart 2009).

Altyazı: “İşte O’nun suç dosyaları”

“MHP Lideri Devlet Bahçeli bugün İstanbul’a çıkarma yaptı. Çağlayan meydanını dolduran kalabalığa seslendi, sertti, hedefinde yine Erdoğan vardı. Erdoğan’ın suç dosyalarını hatırlattı. Baykal’ın “dokunulmazlıkları kaldıralım” çağrısına Bahçeli bu kez de İstanbul’dan destek verdi.”

Haberin altyazısında ve üst sese ait yukarıdaki söylemde Erdoğan’ın suç dosyaları konusunda Bahçeli ile Kanal D’nin fikir birliği içerisinde oldukları görülmektedir. Yine askeri söylemden alınan (van Dijk, 1988), “çıkarma yaptı”, “sert üslup” gibi söylemler Bahçeli’nin söylemini güçlendirmek amacıyla kullanılmıştır.

Haberin devamında kurulan söylemde de alanda toplanan kalabalık binlerle ifade edilmiş, kalabalığı miting alanına getirmek için onlarca otobüs kalktığı belirtilmiş, bu tür sayısal verilerle haberin etkisi arttırılmıştır. Üst sese ait söylem şu şekildedir:

“Milliyetçi Hareket Partisi Çağlayan’da 10 bin kişiyi aşkın bir kalabalık topladı. Kalabalık saatler öncesinden alana geldi. İstanbul’un farklı ilçelerinden sabah saatlerinde onlarca otobüs kalktı. Gruplar polisin arama noktasında yı-

ğılma yarattı. Özellikle Başbakan ve AKP aleytari cümleleri kalabalıktan alkış aldı. Alanı en heyecanlandıran ise Bahçeli'nin 'karanlık odalar' çıkışı oldu."

Sonraki haber, MHP Lideri'nin suçlamalarına Başbakan'ın verdiği yanıt konusundadır. Haberin sunuşunda Başbakan'ın suçlamalarını onaylamayan bir söylem kurulmuştur:

"Bahçeli'nin bu sorusunu, bu söylemini Başbakan Erdoğan Balıkesir'den yanıtladı. Kendi tabiriyle de üst perdeden konuştu, Bahçeli'yi kendi söylemiyle suçladı. Erdoğan daha sonra hedefine Deniz Baykal'ı oturttu." (16 Mart 2009)

Yukarıdaki söylem, Başbakan'ın elinde Bahçeli'yi suçlamaya yönelik koz bulunmadığı o nedenle suçlamalarını Bahçeli'nin söylemiyle yaptığı ardından da aynı haksız gerekçeyle Baykal'ı hedef aldığı yönünde kurulmuştur. Haberde kullanılan alt yazı da bu görüşü destekler niteliktedir:

Alt yazı: Bahçeli bitti sıra Baykal'da!

Aynı gün CHP Lideri Deniz Baykal'ın Hatay ve Mersin mitinglerini konu alan haber şu şekilde sunulmuştur:

"CHP Lideri Deniz Baykal iki kentte miting yaptı. İki kentte de Erdoğan'ı topa tuttu." (16 Mart 2009)

Alt yazı: "AKP'yle gelen APS'yle gider"

Haberin alt yazısında Baykal'a ait ifade ekrana taşınmış ve haberde yeniden üretilmiştir.

"Baykal çok sert, hedefinde Erdoğan var. Hatay'da o'nu Erdoğan'a seslenen bu pankart ('Bir huzur ver artık!' yazılı) ve şiddetli yağmur karşıladı. Bir de yağmura rağmen yoğun kalabalık. Baykal Erdoğan'a ekonomideki rakamlarla yüklendi. Baykal, ekonominin hali ortadayken Başbakan'ı boş işlerle uğraşmakla eleştirdi. 'Ortada TOKİ'nin dökülen evleriyle bozuk duble yollardan başka bir şey yok' dedi ve sözü yolsuzluklara getirdi: Deniz Feneri'ne."

Haberin üst sesine ait yukarıdaki söylemde, Hatay mitinginde taşınan pankart ve Baykal'ın suçlamaları kullanılarak Başbakan'ı olumsuzlayan bir söylem kurulmuştur. Haberde Baykal'ın ekonomideki kötü gidiş, dökülen TOKİ evleri, bozuk yollar, Deniz Feneri gibi hükümete yüklendiği konular yeniden üretilmiştir. Baykal'ın mitingine şiddetli yağmura rağmen yoğun kalabalığın katıldığı şeklinde söylem kurulmuştur.

Baykal'ın aynı gün yaptığı ikinci mitingin adresi Mersin'dir. Haberin bu mitingle ilgili kısmındaki üst sese ait söylem Kanal D'nin Başbakan'a yaklaşımını gözler önüne serecek şekilde kurulmuştur. Haberde CHP Lideri'nin Mersin de bulunmasıyla bağlantı kurularak Başbakan'ın Mersin'de bir çiftçiye söylediği sözler ve sonrasında yaşananlar hatırlatılmıştır:

“CHP Lideri daha sonra Mersin'e geçti. Başbakan'ın geçen seçimden önce “anarı da al git” dediği ve geçen hafta o gelmeden gözaltına alınan çiftinin şehrine.”

Bu haberin ardından Kanal D Haber'in sunucusu yaptığı bir anonsla Başbakan Erdoğan'ın oy toplamak için başvurduğu uygulamadan izleyiciyi haberdar etmiştir. Kurgulanmış bir haber görüntüsü bulunmayan sunuş şu şekildedir:

“Diyarbakır Valisi, şehirde beyaz eşya ve kira yardımlarının birkaç gün içinde başlayacağını duyurdu. Diyarbakır da malum Tunceli gibi Başbakan Erdoğan'ın en çok istediği kentlerin başında geliyor.” (16 Mart 2009)

17 Mart 2009 tarihinde Kanal D'de yayınlanan bir haber yine AKP Hükümeti'ni olumsuzlayan bir söylemle aktarılmıştır. Haber, sunucu tarafından kullanılan şu ifadelerle yayına verilmiştir:

“Şimdi Bitlis'ten bir görüntü getireceğim. Belki de işleri bozulan bir çiftçi Tarım Bakanı Mehdi Eker'e soru sormak istiyor. Ama ağzını açtığına bin pişman oluyor” (17 Mart 2009)

Haber ekrana Günün Sözü üst yazısı ve “Bakan Eker: Artistlik yapma” alt yazısıyla getirilmiştir.

Haberin üst sesine ait söylemde de konu eleştirel bir üslupla aktarılmıştır. Kurulan söylemde Bakan Eker, çiftçiye “azarlayan, dinlemeyen, duyarsız davranan” bir konuma yerleştirilirken çiftçi Karasu, “konuşturulmayan, azarlanan, tartaklanan” bir konumda yer bulmuştur. Bakan'ın “artistlik yapma” sözü alt yazıda olduğu gibi haber içerisinde de tekrarlanmıştır. Üst sese ait söylem şu şekildedir:

“Aslında niyeti artistlik değildi, bir şey sormak istiyordu ama sormadı. Üstüne üstlük azarlandı. Tarım Bakanı Mehdi Eker bugün Bitlis'teydi. Partisinin seçim bürosunu ziyaret etti, konuşma yaptı. Kürsüden indikten sonra da bir vatandaş yanına yaklaştı. Ama yaklaştığına yaklaşacağına pişman oldu. Sezgin Karasu sormadığı soruya işte böyle yanıt aldı. Önce Bakan tersledi sonra ko-

rumalar müdahale etti. Korumalar Karasu'yu Bakan'ın yanından uzaklaştırdı. Bakan da seçim gezisini gönül rahatlığıyla tamamladı."

Aynı gün yayınlanan diğer bir haberde de AKP'ye yönelik olumsuz üslup devam ettirilmiştir. Etkin cümle yapısıyla olayın asıl faili haline getirilen AKP Milletvekili'ne yönelik Konya'daki protestoyu içeren haberin sunuşunda kurulan söylem şu şekildedir:

"Bakanlar gibi AKP milletvekilleri de meydanlarda oy istiyorlar. AKP Konya milletvekili Akşehir'deydi. Akşehir'de seçim bürosunun açılışında iktidara oy istedi. Adalet Bakanı gibi o da 'bize oy verin yoksa hizmet gelmez' dedi. Dedi ama kalabalık çok tepki gösterdi." (17 Mart 2009)

Altyazı: AKP'li Vekil yuhalandı

"Yuhalanan kişi TBMM İdare Amiri ve aynı zamanda AKP Konya Milletvekili Orhan Erdem. Protestonun nedeni ise yaptığı seçim konuşması, o konuşmada kullandığı üslup. AKP'li milletvekili belediye başkan adayıyla birlikte Konya'nın Çeltik ilçesinde seçim bürosu açılışındaydı. Bir grup partili de etrafında toplandı, mikrofonu eline aldı, partisine oy istedi. Öyle bir konuşma yaptı ki anında tepki gördü. Kalabalıktan sesler yükseldi. CHP'li olduğu öne sürülen bir grubun protestosuna milletvekili hemen yanıt verdi. Tartışma büyümeden sona erdi" (17 Mart 2009).

Haberin altyazısında da üst sesine ait söylemde de AKP Milletvekili'nin yuhalandığı vurgulanmıştır. Haberın söyleminde Erdem, kullandığı üslup nedeniyle protesto edilen, konuşması tepkiyle karşılanan, kalabalığa çıkışan konuda yer almıştır. Haberde Erdem'i olumsuzlayan bir söylem üretilmiştir.

AKP'yle ilgili diğer bir haberde edilgen cümle yapısı kullanılarak eylemin asıl faili silinmiş, Başbakan Erdoğan olayın odağına yerleştirilmiştir. AKP'lilerin Erdoğan'a bakış açılarının konu edildiği haberde şu şekilde söylem kurulmuştur:

"Başbakan Erdoğan için miting meydanlarında padişah dendi, Atatürk'le kıyaslandı. Ama MHP'li Oktay Vural'ın bugün dinlettiği ses kaydı kimi AKP'lilerin padişahı da Atatürk'ü de aştığını kanıtladı. (18 Mart 2009)

Altyazı: "Erdoğan ikinci peygamber"

Haberin sunuşunda belirsiz bırakılan Erdoğan'ın yeni sıfatı altyazıyla açıklanmıştır. Altyazı AKP'lilerin Erdoğan'ı ikinci peygamber olarak gördüklerine işaret etmektedir.

“MHP’li Oktay Vural bu kez çok çarpıcı bir iddia ile yine kameraların karşısında. Vural’ın bir cep telefonundan ses kaydını dinlettiği kişi Başbakan Erdoğan’a ikinci peygamber diyen AKP Aydın İl Başkanı İsmail Hakkı Esen. Başbakan Erdoğan’a ikinci peygamber diyen Esen, 29 Mart seçimlerinde il genel meclisi üyesi olmak için istifa etti. Vural’a göre Başbakan tarafından ödüllendirildi.”

Haberin üst sesine ait söylemde MHP’li Vural’ın açıklaması “çarpıcı bir iddia” olarak değerlendirilmiş, haberin devamında iddia doğrulanmıştır. Haberde Vural’ın, AKP Aydın İl Başkanı’nın Erdoğan tarafından ödüllendirildiği yönündeki görüşüne de yer verilmiştir.

İnceleme kapsamına alınan dönemde Kanal D Haber’de AKP, CHP ve MHP dışındaki siyasi partilerin ancak bir olumsuzluk söz konusu olduğu durumlarda temsil edildikleri gözlemlenmiştir. Üç parti dışında kalan partilerin haberlerdeki temsili şu şekildedir:

“Saadet Partisi Lideri Numan Kurtulmuş bugün sınır kenti Van’daydı. Kurtulmuş kürsüden kardeşlik çağrısı yaptı ama miting alanındaki kavgayı maalesef önleyemedi. (13 Mart 2009)

“DSP Genel Başkanı bugün seçim turundaydı, otobüsten indi, eline bir beyaz güvercin verildi, uçuracaktı ama her beyaz güvercinin DSP’li olması gibi bir kural yok. Bugünkü de DSP’li değildi. (13 Mart 2009)

“DTP’nin en sert ismi Emine Ayna seçim turundaydı. Gündeminde kuyular ve Başbakan vardı. Emine Ayna Başbakan’ı bölücülük yapmakla suçladı. Ayna, Başbakan’ı suçlarken suç işliyordu çünkü hava kararmıştı ve O, seçim otobüsü üstünde izinsiz miting yapıyordu. (14 Mart 2009).

“Güneşli havada başladı, yarım saatte dolu altında sırlıklam tamamlandı. Oysa Saadetliler yola Bağcılar adayı Mukadder Başeğmez’in önderliğinde davul zurnayla ve konfetilerle çıkmıştı.” (18 Mart 2009).

3.2. Samanyolu TV (STV) Ana Haber Bülteninde Yer Alan Haberlerin Çözümlemesi

STV incelemenin başladığı 12 Mart 2009 tarihinde Başbakan Erdoğan’ın mitinginin yer aldığı haberle bültene başlamıştır. Haber Başbakan’ın, STV tarafından ETÖ olarak kısaltılan ve açılımı Ergenekon Terör Örgütü olan operasyonla ilgili söylemi üzerine kurulmuştur. Haber etkin cümle yapısıyla kurulmuş ve Erdoğan olayın odağına yerleştirilmiştir. Başbakan’ın söylemi gerek haberin

sunuşunda gerekse altyazıda yeniden üretilmiştir. Haberin sunuşu şu şekildedir:

“Başbakan Erdoğan çetelerle mücadelede ilk kez bu kadar açık ve net konuştu. Niğde ve Osmaniye’de konuşan Başbakan karanlık güç örgütleriyle mücadelenin sonuna kadar süreceğini söyledi. Kriz tellallığı yapanları da Başbakan uyardı.” (12 Mart 2009).

Altyazı: “Karanlık güçlerle mücadele sürecektir”

Haberin üst sesine ait söylemde ise Başbakan’ın sözleri, haberin söylemi haline getirilmiştir. Haberin üst sesine ait söylem şu şekildedir:

“Başbakan çetelere yüklendi, Türkiye’yi karanlığa sürükleyen bu şer örgütleriyle sonuna kadar mücadele edeceklerini söyledi. Başbakan, Baykal’ın Ergenekon’un avukatlığını yaptığını bir kez daha hatırlattı. Erdoğan ekonomik kriz tellallığı yapanlara da uyarıda bulundu. Batırılan bankaları hatırlatan Başbakan, ‘bu kadar aklınız vardı da neden o zaman kullanmadınız’ dedi.”

Haberin üst sesinde “Türkiye’yi karanlığa sürükleyen bu şer örgütleri” söylemiyle Ergenekon’un şer örgütü olduğu yönünde söylem kurmuştur. Yine “Başbakan, Baykal’ın Ergenekon’un avukatlığını yaptığını bir kez daha hatırlattı” söylemiyle Baykal’la ilgili yorumun STV tarafından da benimsendiği görülmektedir.

Bu haberin ardından Ergenekon operasyonundaki yeni tutuklamalar, duruşmalar, sanıkların ifadeleri ve Silopi’de açılan kuyularla ilgili haberler verilerle Erdoğan’ın söylemi güçlendirilmiştir.

STV’nin aynı gün yayınladığı bir haber CHP İstanbul Adayı Kemal Kılıçdaroğlu’nu hedef almıştır. Gerek haberin sunuşunda gerekse altyazısında Kılıçdaroğlu, etik davranmayan, yaptığı yolsuzluklar ortaya çıkarılan, içinde bulunduğu durumdan rahatsızlık duyan bir aday konumunda sunulmuştur. Haberin sunuşu ve altyazısı şu şekildedir:

“CHP İstanbul Büyükşehir Belediye Başkan Adayı’nın daha önce etik olmayan bir şekilde oğlunu 13 yaşındayken sigortalattığı ortaya çıkmıştı. Kılıçdaroğlu’nun bu kez 10 aylık torunun da hem de sadece iki günlüğüne sigortaladığı belgelendi.” (12 Mart 2009).

Altyazı: Kılıçdaroğlu diyecek söz bulamadı

Haberin üst sesine ait söylem ise Kılıçdaroğlu’nun nasıl olumsuzlandığını, haberde AKP’nin savunuculuğunun yapıldığını, Kılıçdaroğlu’yla birlikte med-

yanın da işbirlikçilikle suçlandığını gözler önüne sermektedir. Haberin üst sesine ait söylem şöyle kurulmuştur:

“Kılıçdaroğlu’nun içinde bulunduğu durumdan çok rahatsız olduğu gözlerden kaçmadı. Oysa Kemal Kılıçdaroğlu Ak Partili birçok isim hakkında yolsuzluk yaptıkları iddialarını ortaya atarak dosyalar açmıştı. Bu sayede medyanın da büyük desteğini arkasına alarak kısa sürede yıldızını parlatmayı başardı. Hatta öyle ki CHP’nin birçok ağır topunu geride bırakan Kılıçdaroğlu İstanbul Büyükşehir Belediye Başkan adayı oldu. Ancak bu adaylık Kılıçdaroğlu’na hiç yaramadı. Kampanyasına başladıktan kısa bir süre sonra CHP adayının SSK Genel Müdürlüğü döneminde kurumu trilyonlarca lira zarara uğrattığı belgelerle ortaya çıktı. Kılıçdaroğlu başında bulunduğu kurumun uğradığı ağır zararın sorumlusu olarak siyasetçileri göstererek kendini temize çıkardı. Ancak bu kez yine Genel Müdürlüğü döneminde oğlunu 13 yaşında sigortalattığı ortaya çıktı. Kılıçdaroğlu bu konuda basın mensuplarının sorularına da tatmin edici bir cevap veremedi. Kılıçdaroğlu oğluyla ilgili şokunu atlatamadan bu kez başka iddialarla karşı karşıya kaldı. Bunların en başında “Dosyacı Kemal’in Dosyası” kitabı geliyor. Bu kitabın yayınlanması hatta bazı billboardlarda reklamlarının yayınlanması Kılıçdaroğlu’nun moralini hayli bozdu. Bir gazete tarafından yayınlanan haber karşısında Kılıçdaroğlu söyleyecek söz bulamadı. Kılıçdaroğlu’nun bu kez 10 aylık torununun oğluna benzer şekilde sigortalandığı ortaya çıktı.”

Başbakan Erdoğan’ın Eskişehir mitingi ve hızlı trenle ilgili haberin söyleminde etkin cümle yapısı kullanılmış, haberin sunuşunda hızlı trene ve ekonomi paketine olumlu yaklaşım, paketin içeriğini tanımlayan bir söylem kurulmuştur. Haberin sunuşu şu şekildedir:

“Yıllardır hayali kurulun hızlı tren bugün seferlerine başladı. 40. mitingini Eskişehir’de yapan Başbakan Erdoğan da Ankara Eskişehir arasını hızlı trenle gitti. Başbakan trende küresel krize karşı 4. önlem paketini açıkladı. Bu pakette yeni konutların satışından alınan KDV’nin ve otomobilden alınan ÖTV’nin 3 ay süreyle büyük oranlarda düşürülmesi de var” (13 Mart 2009)

Haberin altyazısında ve üst sesinde de ekonomi paketinin piyasalara önemli getirileri olacağı, yüzleri güldüreceği şeklinde olumlu bir söylem kurulmuştur. Haberin altyazıları ve üst sesine ait söylem şöyledir:

Altyazı: Piyasalar rahatlayacak

4. paketi Erdoğan açıkladı

“4. önlem paketinde ev ve araba sahibi olmak isteyenlerin yüzünü güldürecek maddeler var. Erdoğan’dan çiftçilere de müjde geldi. Pancar üreticisine 360 trilyonluk ödeme Mart ayında yapılmaya başlanıyor. Başbakan Erdoğan’ın gündeminde ekonomik gelişmeler dışında miting alanına gelişinde gördüğü bir afiş de vardı. Belediye Başkanı Yılmaz Büyükerşen’in astırdığı ‘buyursunlar gelsinler’ yazılı afişe Erdoğan’ın tepkisi sert oldu. Erdoğan ‘250 km hızla hem de gönülleri fethederek geldik’ dedi.”

Üst sese ait söylemde ilk olarak Erdoğan’ın açıkladığı önlem paketinin yüzleri güldüreceği belirtilmiş ardından Erdoğan’ın “çiftçilere de müjde verdiği” şeklinde haberde olumlu olarak değerlendirilen gelişmeler sıralanmıştır. Haberin üst sesinde vurgulanan diğer bir konu ise Yılmaz Büyükerşen’in astırdığı afişe Erdoğan’ın tepkisi olmuştur. Erdoğan’ın tepkisi haberde yeniden üretilmiştir.

Bu haberin ardından yayınlanan diğer bir haber de Başbakan Erdoğan ve hızlı trenle ilgilidir. Haberin gerek sunuşunda gerek altyazısında gerekse üst sesinde hızlı trene övgüler yağdıran bir söylem kurulmuştur. Haberin sunuşu ve altyazıları şu şekildedir:

“Asırlık bir rüya gerçeğe dönüştü ve Türkiye hızlı trenine kavuştu. Saatte 250 km hız yapan hızlı trenin ilk konuğu Başbakan Erdoğan oldu.” (13 Mart 2009)

Altyazı: Rüya gerçek oldu

Hızlı tren Eskişehir’de

Haberin üst sesine ait söylemde ise, hızlı trenin Türkiye açısından önemini vurgulanmış, hızlı trenden övgüyle bahsedilmiştir. Üst seste Başbakan’ın hızlı trene karşı çıkan kesimlerle ilgili söylemi haberin söylemi haline dönüştürmüştü, haberde Başbakan ile aynı fikirde olduğuna dair ifadeler kullanılmıştır. “bu zihniyetteki sendikaların her yatırıma karşı çıktıklarını hatırlatan Başbakan, ‘onları umursamıyoruz’ dedi” şeklindeki söylem bu düşünceye kanıt olarak gösterilebilir. Haberin üst sesine ait söylem şöyledir:

“Türkiye hızlı trenle tanıştı, demiryolları teknolojide çağı yakaladı. Yaklaşık iki yıldır süren test çalışmaları başarıyla sonuçlandı ve nihayet Türkiye’nin ilk hızlı treni seferlerine başladı. İlk seferin onur konuğu Başbakan Erdoğan’dı. Erdoğan hattın İstanbul ayağının 2012 yılında tamamlanacağı müjdesini verdi. Başbakan Erdoğan yüksek hızlı trene karşı çıkan sendikaları eleştirdi. Bu zihniyetteki sendikaların her yatırıma karşı çıktıklarını hatırlatan Başbakan, “onları

umursamıyoruz” dedi. Hızlı ama bir o kadar da konforlu ve güvenli yolculuk sunan hızlı trenler Eskişehir’de coşkuyla karşılandı. Hızlı trene ilgi oldukça fazla. Ay sonuna kadar bu trenlerle beş liraya seyahat etmek isteyenler adeta kuyruğa giriyorlar.”

Başbakan Erdoğan’ın Yalova mitinginin konu edildiği haberde Erdoğan’ın söyleminin etkin cümle yapısıyla aktarıldığı görülmektedir. Haberin sunuşunda Erdoğan’ın söyleminin en çarpıcı kısmı alınarak yeniden üretilmiştir:

“Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, CHP’nin iktidar olacağı tarihi açıkladı. Yalova’da konuşan Erdoğan “Allah ömür verirse Baykal ancak 3011 de iktidar olur” dedi.” (14 Mart 2009)

Haberin üst sesinde Başbakan’ın “miting rekoru kırdığı, miting alanındaki izdihamdan bayılanlar olduğu” şeklinde abartmalardan oluşan söylem haberin etkisini arttırmaya yönelik bir çaba olarak değerlendirilebilir. Haberin üst sesine ait söylem şu şekilde kurulmuştur:

“Yerel seçimlerde miting rekoru kırmaya hazırlanan Başbakan Erdoğan 41. mitingini Yalova’da yaptı. Erdoğan vatandaşlardan yalan yanlış haber yapan medyayı evlerine sokmalarını istedi. Ak Parti’nin Bursa mitinginde izdihamdan bayılanlar oldu.”

STV 15 Mart 2009’da verdiği haberlerde iktidar ve muhalefet parti liderlerinin söylemlerine yer vermiştir. İlk haberde Başbakan Erdoğan’ın miting alanında muhalefet liderlerine yönelik söyleminin yeniden üretildiği görülmektedir. Haberin sunuşu şu şekildedir:

“Başbakan Erdoğan Balıkesir ve İzmir’den yine muhalefeti hedef aldı. Baykal’a “geçen seçim üç gün kayıptın, kayıp ilanı verildi, bulunamadın” diyen Erdoğan, Bahçeli’yi de iddialarını ispat etmeye davet etti.”

Haberin üst sesine ait söylemde ilk olarak Başbakan’ın meydanlarda büyük bir kalabalık tarafından karşılandığı vurgulanmış, ardından da Başbakan’ın iddialara cevap niteliği taşıyan söylemi haberde yeniden üretilmiştir. Haberin üst sesi şu şekildedir:

“Meydanlarda büyük bir kalabalık tarafından karşılanan Erdoğan’ın hedefindeki isim ise CHP lideri Baykal’dı. Erdoğan kendisini çarşıya davet eden Baykal’a cevap verdi. Erdoğan Baykal’dan sonra Bahçeli’yi hedef aldı. MHP Lideri’nin karanlık odalarda hangi savcılarla görüşerek parlamentoya geldiği yönündeki suçlamasına Erdoğan sert çıktı.”

CHP Lideri Deniz Baykal'ın mitingini konu alan haberde ise, olayın Başbakan'la ilgili daha olumlu bir çerçeveye oturtulmaya çalışıldığı görülmektedir. Haberde öne çıkarılan konu, Baykal'ın Başbakan'da gözlemlediği bir üslup farklılığı ve bundan duyduğu memnuniyettir. Haberin sunuşu şöyledir:

“CHP Lideri Deniz Baykal ise Hatay ve Mersin'den iktidara seslendi. CHP Lideri, Başbakan Erdoğan'ın artık üslup sorunu yaşamadığını söyleyerek bundan duyduğu memnuniyeti dile getirdi” (15 Mart 2009).

Haberin üst sesine ait söylemde de Baykal'ın Erdoğan'da gördüğü değişimden oldukça memnun olduğu yinelenmiş, Erdoğan, partililerinden sonra Baykal'ı memnun eden ikinci neden olarak sunulmuştur. Haberde kurulan bu tarz bir söylem, muhalefetin eleştirilerini olumlu bir yana kaydırmaktadır. Haberin üst sesi şöyledir:

“Sağanak yağışa rağmen kendisini bekleyen partilileri görmek Baykal'ı oldukça memnun etti. Baykal'ı sevindiren sadece partililer değildi, CHP Lideri Başbakan'da gördüğü bir değişmeden dolayı bir hayli memnun olduğunu ifade etti.”

STV'nin peş peşe yayınladığı iki haber CHP'nin İstanbul ve Ankara Büyükşehir Belediye Başkan Adayları ile ilgilidir. İki haberdeki ortak çaba, Kılıçdaroğlu ve Karayalçın'ın terör örgütü bağlantılı olduğu iddia edilen kişilerle ilişkilerini ortaya çıkarmaktadır. İlk haberin üst sesinde Kılıçdaroğlu'yla ilgili şöyle bir söylem kurulmuştur:

“CHP adayı Kılıçdaroğlu SSK Genel Müdürlüğü döneminde işe aldığı belirtilen terör örgütü bağlantılı kişilerle ilgili ilk kez kapsamlı bir açıklama yaptı. Kılıçdaroğlu, teröristleri yasal düzenleme sebebiyle işe aldığını dile getirdi.” (16 Mart 2009)

Çalışma açısından ilgi çeken nokta, yukarıdaki söylemde “kapsamlı açıklama” ve kullanılan “terörist” tanımlamasının haberde aktarılan sesli açıklama ile uyumsuz olmasıdır. Kılıçdaroğlu'nun konuyla ilgili açıklamasının kapsamı ve içeriği şu ifadelerden oluşmaktadır: “her kuruluşun kendi kadrosuna belli oranda eski hükümlü alma zorunluluğu var”. Kılıçdaroğlu'nun “eski hükümlü” tanımlaması haberde “terörist” olarak üretilmiştir.

CHP Ankara Adayı Karayalçın'la ilgili haberde ise söylem İşçi Partisi'nin Karayalçın'a desteği üzerine kurulmuştur. Haberin sunuşunda ilk olarak İşçi Partisi Genel Başkanvekili Gültekin'in Karargah Evleri soruşturmasıyla bağlantısına dikkat çekilmiş ardından Karayalçın'ın Gültekin'e teşekkür ziyaretinde

bulunduğu vurgulanmıştır. Bu dolaylı bağlantı Karayalçın'ı da aynı bağlantılar içerisinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır. Haberin sunuşunda kurulan söylem şu şekildedir:

“İşçi Partisi Ankara’da CHP’nin adayı Murat Karayalçın’ı destekleme kararı aldı. Karayalçın Karargah Evleri soruşturması kapsamında gözaltına alınan daha sonra serbest bırakılan İşçi Partisi Genel Başkanvekili Mehmet Bedri Gültekin’i ziyaret etti. Karayalçın, Karargah Evleri zanlısı Gültekin’e verdiği destekten dolayı teşekkür etti” (16 Mart 2009).

Haberde kullanılan altyazılarda da ziyaretin garipliğine ve Karayalçın’la İP’li Gültekin’in işbirliğine dikkat çekilmiştir:

Altyazı: Garip ziyaret

Karayalçın oy istedi

İP’li Gültekin’den tam destek aldı

Aynı olumsuz söylemin haberin üst sesinde de devam ettiği görülmektedir. Üst seste de Karayalçın’a İşçi Partisi tarafından verilen destekten bahseden ve İşçi Partisi yöneticilerinin soruşturmalarla ilişkisinin hatırlatıldığı bir söylem kurulmuştur. Haberin üst sesine ait söylem şöyledir:

“Ankara yerel seçimler öncesi daha önce görülmedik bir manzaraya şahitlik ediyor. Ankara’da bazı muhalefet partileri büyükşehir başkanlığı için aday göstermek yerine CHP’nin adayı Murat Karayalçın’ı destekliyorlar. Bu partilerden biri de İşçi Partisi. İşçi Partisi Genel Başkanı Doğu Perinçek Ergenekon operasyonunda tutuklanarak cezaevine konulmuştu. Parti’nin Genel Başkan Vekili Mehmet Bedri Gültekin de Karargah Evleri soruşturması kapsamında gözaltına alındı ancak bir süre sonra serbest bırakıldı. Şimdi ise İşçi Partisi yerel seçimler öncesi CHP’ye açıkça destek verdiğini açıkladı. Karayalçın da parti merkezine teşekkür ziyaretinde bulundu.”

STV’nin önceki gün yayınladığı CHP İstanbul Belediye Başkan Adayı ile ilgili olumsuz haberlerine devam ettiği görülmüştür. Bir gün sonra yayınlanan haberde de Kılıçdaroğlu’nun İşçi Partisi’yle ve dolayısıyla da Ergenekon soruşturmasıyla bağlantısına dikkat çeken bir söylem kurulduğu görülmüştür. Haberde etkin cümle yapısı kullanılarak Kılıçdaroğlu olayın odağına yerleştirilmiştir. Haberin sunuşu şu şekildedir:

“CHP İstanbul Büyükşehir Belediye Başkan Adayı Kemal Kılıçdaroğlu, yöneticileri ETÖ iddiasından tutuklu olan İşçi Partisi’nin yayın organı Ulusal Ka-

nal'ın dayanışma gecesine katıldı. Ulusal Kanal'a destek veren Kılıçdaroğlu İşçi Partililere 'aslında gönlümüz düşüncemiz bir' dedi" (17 Mart 2009)

Haberin altyazılarında da sunuştaki bilgiler tekrarlanmış, Kılıçdaroğlu'nun söyleminden bir kesit yeniden üretilmiştir. Altyazılar şu şekildedir:

Altyazı: Ulusal Kanal'ın gecesine katıldı

Kılıçdaroğlu: Gönlümüz, düşüncelerimiz bir

Haberin üst sesinde ise İşçi Partisi'nin Ergenekon'la, Ulusal Kanal'ın da PKK terör örgütü ile bağlantısını hatırlatan bir söylem kurulmuş ardından da Kılıçdaroğlu'nun dayanışma gecesinde verdiği destek yinelenmiştir. Haberin bu kısmında öne çıkarılan konular, Kılıçdaroğlu'nun "elbirliği" mesajı, "programda İşçi Partisi lideri gibi misafir edilmesi" şeklindedir. Dikkat çeken diğer bir unsur ise, başka bir gelişmenin de bu habere ulanarak aktarılmasıdır. Konu CHP seçim otobüsünde tartaklanan bir basın mensubuyla ilgilidir. Ancak gerek konusu farklı olan bir haberin bu haberin ardına eklenmesi gerekse daha önce CHP otobüsünde tartaklanan çarşafli kadın hatırlatması haberde zıtlıklardan yararlanarak etkiyi arttırmaya yönelik bir çaba olarak değerlendirilebilir. İşçi Partisi, Ergenekon ve 'çarşaf' zıtlığının bir arada kullanıldığı bir söylem üretilmiştir:

"Kılıçdaroğlu yöneticileri Ergenekon sanığı olan Ulusal Kanal'ın dayanışma gecesine katılarak destek verdi. İşçi Partililerin ağırlıkta olduğu gecede konuşan Kılıçdaroğlu, seçim sürecinde elbirliği yapmaları gerektiğini belirtti. Programda İşçi Partisi lideri gibi misafir edilen Kılıçdaroğlu, Doğu Perinçek'in yayın organı olan Ulusal Kanal'a tam destek çıktı. Kamuoyu Ulusal Kanal yöneticilerini terörist başı Abdullah Öcalan'la verdikleri samimi pozlarla tanıdı. Öte yandan Kılıçdaroğlu İstanbul'daki seçim çalışmalarına bugün de devam etti. Daha önce Bağcılar'da çarşafli bir CHP'linin tartaklanarak seçim otobüsünden indirilmesine bugün yeni bir olay daha eklendi. Bu sefer seçim otobüsünde bir basın mensubu fena halde tartaklandı."

CHP'li bir belediye başkan adayının açıklaması üzerine kurulan haberde, açıklamayı ve CHP'nin diğer uygulamalarını alay eder tarzda eleştiren bir söylem kurulduğu görülmüştür. Haberin sunuşu şu şekildedir:

"Yerel seçimler öncesinde açılım üstüne açılım yapan CHP'den yeni bir açılım daha geldi. CHP Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkan Adayı, 'cemaatin talebi doğrultusunda camilerde Kürtçe hutbe de okunabilmeli' dedi (18 Mart 2009).

Haberin üst sesinde de aynı üslupla olayın aktarıldığı, buna ek olarak Parti'nin açılımlarına Parti içinden tepkiler yükseldiğinin vurgulandığı görülmektedir. Bu şekilde kurulan söylem, CHP'yi kendi içinde tutarsız bir parti olarak sunmakta, parti içinde bir kaos ortamı bulunduğu göndermede bulunmaktadır. Üst sesin söylemi şu şekildedir:

“CHP önce çarşaf açılımla başladı. Deniz Baykal, çarşafli kadınlara parti rozeti taktı. Ardından CHP'li bir belediye başkan adayı her mahalleye Kuran kursu açılımla dikkatleri üzerine çekti. Bu iki açılım Türkiye kamuoyunda olduğu kadar partililer arasında da tartışıldı. Yönetimdeki bazı isimler de dahil olmak üzere bazı partililer ‘CHP nereye gidiyor’ diye tepki gösterdi.”

3.3. NTV Ana Haber Bülteninde Yayınlanan Haberlerin Analizi

NTV, seçim propaganda haberlerini analizin yapıldığı hafta içerisinde “Seçim 09” jeneriğinden sonra tur şeklinde vermiştir. AKP, CHP ve MHP liderlerinin miting alanlarındaki söylemleri ve birbirlerine verdikleri yanıtlar aynı haber içerisinde buluşturulmuştur. NTV'nin incelemenin başladığı 12 Mart 2009 tarihinde yayınladığı haberin sunuşu şu şekildedir:

“Siyasi parti liderleri meydanlarda seçim turlarını sürdürüyor. Mitinglerinde muhalefetin ve medyanın ekonomik krizle ilgili tavrını eleştiren Başbakan, moral bozmaya çalışanları ihanetle suçladı. Başbakan'a yanıt Kars'tan geldi. MHP Lideri Bahçeli, hükümetin ekonomik kriz gerçeğini sakladığını söyledi. Muğla'da konuşan Baykal'ın gündeminde ise AKP'nin Aydın mitinginde Başbakan'ın ensesini sıktığını söyleyen çocuğun şikayeti vardı.” (12 Mart 2009)

Haberin sunuşunda parti liderlerinin söylemi etkin cümle yapısıyla aktarılmış, liderler olayın odağı haline getirilmiştir. Haberın sunuşunda liderlerin söylemleri yeniden üretilmiştir. Haberın üst sesinde de sunuştakine benzer bir söylemle siyasi liderlerin polemikleri haberde yeniden üretilmiştir. Üst sese ait söylem şu şekildedir:

“Niğde ve Osmaniye'deki mitinglere katılan Başbakan Erdoğan, liderleri ve medyayı felaket tellallığı yapmakla suçladı. Başbakan'a yanıt Kars'ta bulunan MHP Lideri Devlet Bahçeli'den geldi. Baykal'sa Başbakan'a başka bir konuda yüklendi. Muğla'da konuşan Baykal, Başbakan'ın Aydın'da kendisini protesto eden çocuğun ensesini sıktığını söyledi.”

NTV, sonraki gün yayınladığı haberini Başbakan Erdoğan'ın Eskişehir'de açıkladığı ekonomi paketi üzerine kurmuştur. Haberın sunuşunda ekonomik tedbir paketinin üretimi arttırmak açısından gerekliliği yönünde söylem ku-

rumuş ve paketin piyasada hareketlilik yaratmak amacıyla oluşturulduğu belirtilmiştir. Haberin sunuşu şu şekildedir:

“Üretimde daralmanın alarm verdiği bir dönemde Başbakan, 4. Ekonomik Tedbir Paketi dediği önlemler dizisini seçim mitingini yaptığı Eskişehir’de açıkladı. Hükümet üç aylık önlemlerle piyasada hareketlilik yaratmayı hedefliyor.” (13 Mart 2009)

Haberin üst sesinde de, ekonomik tedbir paketinin hükümet tarafından küresel ekonomik krize yönelik bir tedbir olduğu yinelenmiştir. NTV, tedbir paketinin içeriğini Başbakan Erdoğan’ın söylemini yeniden üreterek açıklamıştır. Tedbir paketinin içeriğini ayrıntılı olarak anlatan haberin üst sesine ait söylem şöyledir:

“Başbakan Erdoğan, hükümetin küresel ekonomik krize yönelik aldığı tedbirleri içeren 4. paketi Ak Parti’nin Eskişehir mitinginde açıkladı. Yeni ekonomi paket artan stokları tüketmek ve piyasayı canlandırmak için vergi indirimleri getiriyor. Beyaz eşya ve otomotivde ÖTV oranları üç ay süreyle indirilecek. Yine üç ay süreyle konutlarda uygulanan KDV oranı yüzde 18’den yüzde 8’e indirilecek. Paket üretim sektörü için de yeni tedbirler öngörüyor.”

İktidar ve muhalefet partilerinin söz düellosu üzerine kurulan diğer bir haberin konusunu da ekonomik kriz oluşturmuştur. Başbakan’ın ve muhalefet partisi liderlerinin karşılıklı atışmalarını konu alan haberin sunuşu şu şekildedir

“Ekonomik kriz miting meydanlarına da damgasını vurdu. Başbakan Erdoğan muhalefetin kriz tellallığı yaptığını söyledi. Muhalefetse iktidarı önlem almakta gecikmekle suçladı. İşte meydanlardaki kriz değerlendirmeleri..” (14 Mart 2009)

Haberde parti liderlerinin söylemlerinin en önemli kısmı altyazı olarak verilmiştir. Haberdeki alt yazılar şu şekildedir:

Altyazılar: Ekonomik kriz miting meydanlarının öncelikli konusu

Başbakan: Muhalefet ve yandaş medya kriz duasına çıktı

Baykal: Hükümet önlem paketi açıklamakta geç kaldı

Bahçeli: Ekonomik kriz yoksa bu paketler niye?

“Ekonomik kriz miting meydanlarının öncelikli konusu”, haberin değişmeyen, ekranda haber süresince duran altyazısıdır. NTV bu altyazıyla ekonomik krizin varlığını kabul eden bir yaklaşım içerisindedir. Ancak buna rağmen

iktidar ve muhalefet parti liderlerinin söylemleri haberde yeniden üretilmiştir. Haberde anlatıcı ya da üst ses kullanılmamış, siyasi parti liderlerinin söylemleri ardı ardına aktarılarak anlam üretilmiştir.

NTV aynı gün yine miting meydanlarındaki polemikleri derlediği bir haber yayınlamıştır. Haberde yine üst ses kullanılmamış, parti liderlerinin söz düellosu birbirinin ardı sıra ekrana getirilmiştir. Haberin sunuşu şu şekildedir:

“Parti liderleri özellikle hafta sonunda bir günde iki ayrı şehirde seçmene sesleniyor. Bir meydanda dile getirilen eleştiri diğer meydanda kısa sürede hedefe ulaşıyor ve karşılıklı söz düelloları yaşanıyor. İşte meydanlarda bugün tansiyonun en çok yükseldiği anlar..” (14 Mart 2009)

Altyazılar: Erdoğan’dan Baykal’a: Belki 3011’de iktidarı görür

Baykal’dan Erdoğan’a: İktidar olmak değil adam olmak önemli

Bahçeli’den Erdoğan’a: Ağzından çıkanı kulağın duysun

Haberin altyazılarında da görüleceği gibi parti liderlerinin atışmaları haberde bir arada kurgulanmış ve liderlerin söylemleri dengeli bir şekilde vermeye çalışılmıştır.

NTV’nin benzer bir habere sonraki gün de yer verdiği görülmüştür. Haberde parti liderlerinin söylemleri, birbirlerine yaptıkları suçlamalar ve cevapları yine aynı haber içerisinde kurgulanmıştır. Haberin sunuşu şu şekildedir:

“Karşılıklı suçlamalarla birbirlerine yüklenen siyasi liderler cevaplarını da yine miting meydanlarında veriyor.” (15 Mart 2009)

Üç ayrı bölümden oluşan haberin ilk bölümü Bahçeli’nin Erdoğan’a yönelik soru ve suçlaması üzerine kurulmuştur. Bu kısmın altyazısı şöyledir:

Altyazı: Bahçeli’den Erdoğan’a

“Nasıl iktidara geldiğini açıkla, anlat ben namert olursam olayım”

Bahçeli’nin söylemi haberde sesli olarak aktarıldıktan sonra haberin ikinci bölümü ekrana getirilmiştir. Bu kısma geçmeden önce üst ses tarafından durum tanımlaması yapılmıştır. Üst sesin söylemi şu şekildedir:

“Başbakan Erdoğan kendisine nasıl başbakan olduğunu soran MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli’ye Balıkesir’deki mitinginde cevap verdi.”

Bu kısımda da altyazı olarak Erdoğan’ın söylemi kullanılmış ve haberde Erdoğan’ın söylemi sesli olarak yeniden üretilmiştir. Altyazı şu şekildedir:

Altyazı: Erdoğan'dan Bahçeli'ye

"Karanlık odalarda kiminle görüşmüşüm açıklamazsan namertsin"

Haberin üçüncü ve son bölümünde ise önce Erdoğan'ın Baykal'a yönelik suçlamaları ardından da Baykal'ın Erdoğan'a cevabı konu edilmiştir. Bu kısımda kullanılan ilk altyazı şu şekildedir:

Altyazı: Erdoğan'dan Baykal'a

"2011'de iktidarım diyor. Dili sürçtü, 3011 olmasın"

Haberin üst sesinde önce Erdoğan'ın Baykal'a eleştirileri, ardından da Baykal'ın Erdoğan'a yanıtı hem altyazıda hem de haberde yeniden üretilmiştir. Haberın üst sesine ait söylem ve bu kısmın altyazısı şu şekildedir:

"Başbakan Erdoğan Deniz Baykal'a yüklendi. Erdoğan, Baykal'ın kendisine yüzde 52'lik oy eşiği koymasını eleştirdi."

"Deniz Baykal'ın Başbakan'a yanıtı ise sertti."

Altyazı: Baykal'dan Erdoğan'a

"Önemli olan başbakan olmak değil adam gibi adam olmak"

NTV, CHP Lideri Kemal Kılıçdaroğlu'nun oynadığı reklam filmini konu eden bir haber yayınlamıştır. Bir duyuru niteliğindeki haberde Kılıçdaroğlu'nun reklam filmi haber metni olarak kullanılmıştır. Haberın sunuşunda reklam filminin seçim kampanyasının bir parçası olduğu duyurulmuş, filmin konusu hakkında bilgi verilmiştir. Haberın sunuşu şu şekildedir:

"Kemal Kılıçdaroğlu seçim kampanyasını sinema salonlarına taşıyor. Altı farklı versiyonda yapılan reklam filminde billboardlarda da kullanılan organize işler teması ön planda. (16 Mart 2009)

Reklam filminin ekrana getirildiği haberın altyazısı da bir duyuru niteliğindedir. Altyazı şöyledir:

Altyazı: Kılıçdaroğlu'nun reklam filmi gelecek hafta sinemalarda

NTV, inceleme kapsamına alınan diğer kanallarda rastlanmayan bir haberi de izleyicisiyle buluşturmuştur. Haber üzerine AKP logosu ve Başbakan'ın resminin basılı olduğu seçmen bilgi pusulaları ile ilgilidir. Haberın sunuşunda durum tanımı yapılmış, olaydan sonra olabileceklerle ilgili bilgi verilmiştir. Haberın sunuşu şu şekildedir:

“Üsküdar’da üzerinde Adalet ve Kalkınma Partisi logosu ve Başbakan Erdoğan’ın resminin bulunduğu seçmen bilgi pusulaları dağıtılması İlçe’de tartışmaya yol açtı. CHP İlçe Teşkilatı Seçim Kurulu’na suç duyurusunda bulundu. İlçedeki muhtarlar da çoğu vatandaşın oyunun geçersiz sayılmasından endişeli.” (17 Mart 2009)

Haberin altyazısında da üzerinde AKP logosu bulunan sahte pusula dağıtıldığına dikkat çekilmiş, kullanılan edilgen cümle yapısı eylemin asıl failini geri planda bırakmıştır. Haberin altyazısı şu şekildedir:

Altyazı: Üsküdar’da Sahte Pusula

İlçede üzerinde AKP logosu bulunan bilgi pusulası dağıtılıyor

Haberin üst sesinde ise, dağıtılan pusulalar hakkında bilgi veren bir söylem kurulduğu görülmektedir. Üst sese ait söylem şu şekildedir:

“Üsküdar ilçesinde dağıtılan ön yüzünde yer alan bu görüntülerin yanı sıra seçmenin adı soyadı TC Kimlik Numarası ve oy kullanacağı adres belirtiliyor. Yani seçmen pusulalarındaki tüm bilgiler mevcut. Pusulanın arka yüzünde ise seçim vaatleri yer alıyor.”

NTV, oy oranı daha düşük olan partilerin seçim mitinglerine de haber bülteninde yer vermiştir. Bu haberler bülten içinde, “Seçim 09” bölümünden ayrı olarak konumlandırılmıştır. Saadet Partisi mitinginin konu edildiği haberin sunuşunda, Bingöl partinin iddialı olduğu illerden biri olarak sunulmuş ve Numan Kurtulmuş’un Bingöl’de halka seslendiği duyurulmuştur. Haberin sunuşu şu şekildedir:

“Saadet Partisi Genel Başkanı Numan Kurtulmuş, iddialı oldukları illerden birinde Bingöl’de seçmenin karşısına çıktı.” (18 Mart 2009)

Haberin altyazısında Kurtulmuş’a ait söylemin yeniden üretildiği görülmektedir. Altyazı şu şekildedir:

Altyazı: Kurtulmuş: Saadet Partisi Doğu’dan yükseliyor

Haberin üst sesinde de Kurtulmuş’un söylemi yeniden üretilmiştir. Haberin üst sesine ait söylem şu şekildedir:

“Ak Parti’yi en çok oyu aldıkları halde Bingöl’e hizmet götürmemekle eleştiren Kurtulmuş, Saadet Partisi’nin Doğu’dan yükseldiğini söyledi.”

NTV'nin inceleme haftasında bültende yer verdiği partilerden biri de DTP'dir. Partinin Batman mitingini konu alan haberde, Ahmet Türk'ün Kürt sorununa ilişkin söylemi yeniden üretilmiştir. Haberin sunuşu şöyledir:

"DTP Genel Başkanı Ahmet Türk bugün Batman'da seçmene seslendi. Balpınar beldesinde halka seslenen Ahmet Türk, Kürt sorununun operasyonlarla çözülemeyeceği görüşünü yineledi." (18 Mart 2009)

Haberin altyazısında da sunuşa benzer şekilde, Türk'ün söyleminin en çarpıcı yanı ekrana getirilerek yeniden üretilmiştir. Altyazı şu şekildedir:

Altyazı: Türk: Hiçbir güç Kürtlerin rüyasını bozamayacak

Haberin üst sesine ait söylemde de altyazıdaki ifadenin tekrarlandığı, Türk'ün Kürtlerin istekleri, kararlılığı, çabaları konusundaki söyleminin yeniden üretildiği görülmektedir. Üst sese ait söylem şu şekildedir:

"Türk, "hiçbir güç Kürtlerin rüyasını bozamayacak" dedi. Artık meydana daha büyük bir kararlılıkla çıktıklarını belirten DTP Genel Başkanı, barış ortamı yaratmak için çabaladıklarını ancak olumlu bir tepki alamadıklarını söyledi."

Değerlendirme ve Sonuç

Bu çalışmada 12-18 Mart 2009 tarihleri arasında Kanal D, Samanyolu TV ve NTV kanallarının yayınladıkları seçim propaganda haberlerinin söylemi incelenmiştir. Çalışmada, kanalların haberleri yansıtırken kullandıkları cümle yapıları, kelime seçimleri incelenmiş, ideolojik yanlılıklarını ve yayın politikalarını ortaya koymak amacıyla haberlerde anlamın nasıl üretildiği üzerine odaklanılmıştır.

İncelemeden elde edilen sonuçlardan ilki, kanalların Adalet ve Kalkınma Partisi'ni ifadedeki farklılıklarıdır. AKP'ye yakınlığıyla bilinen STV ile haber kanalı kimliğine sahip olan NTV haberlerinde partinin ismini, parti yöneticilerinin ve sempatanlarının kullanımına paralel olarak Ak Parti şeklinde üretmiştir. Kanal D ise partiden bahsederken partinin kısaltması olan AKP tanımını kullanmıştır.

Haber analizleri, Kanal D'nin AKP'yi devletin olanaklarını kullanan, hırslı, saldırgan bir parti olarak konumlandığını, haberlerde AKP'yi suçlayan, olumsuzlayan bir söylem kurduğunu ortaya koymuştur. Kanal, AKP ile ilgili haberleri görmezden gelmemiş ancak haberler olumsuz bir söylemle aktarılmıştır. Kanal D'nin AKP'ye karşı bu olumsuz tavrının, kanalın sahibi Aydın Doğan

ile Başbakan Erdoğan arasındaki gerilimin o dönemde etkili olmasından kaynaklandığını söylemek yanlış olmayacaktır. Kamuoyuna da yansıdığı üzere Başbakan Erdoğan Doğan Grubuna ait medya kanallarını AKP'yi karalamaya yönelik yayın yapmakla suçlamış, Doğan'ın istekleri yerine getirilmediği için karalama kampanyası başlattığıyla ilgili söylemlerde bulunmuştu (bkz. www.hurriyet.com.tr, 7 Eylül 2008). Kanal D'nin CHP ve MHP'nin söylemlerini ise haberlerinde yeniden ürettiği görülmektedir. Hatta kanalın zaman zaman CHP'nin sözcülüğünü yaptığı, CHP Genel Başkanı'nı gündemde tutmaya çalıştığı, yeri geldiğinde savunduğu da elde edilen bulgular arasındadır. Kanal D, üç parti dışındaki partilerin haberlerine ise ancak bir olumsuzluk olduğu zaman bültende yer vermiştir.

İktidara yakınlığıyla bilinen Samanyolu Televizyonu'nun ise haberlerinde İktidar Partisi'nin ve Başbakan Erdoğan'ın söylemlerini yeniden ürettiği hatta bu söylemleri daha da güçlendirmek için Ergenekon soruşturmasıyla, o dönemde ortaya çıkarılan ölüm kuyularıyla, tutuklu bulunan sanıklarla ilgili haberleri de sıklıkla ekrana getirdiği görülmüştür. Haberlerde Başbakan Erdoğan'ın söylemi kanalın söylemi haline getirilerek izleyiciye yansıtılmıştır. AKP haberlerine bültenlerinde ağırlıklı olarak ve olumlu bir söylemle yer veren kanalda, muhalefet partilerine özellikle de CHP'ye ait haberler olumsuz bir söylemle sunulmuştur. CHP ve CHP adayları, terör örgütü, Ergenekon soruşturması ve İşçi Partisi'yle ilişkilendirilerek haberlerde yer bulmuştur. Kanal, CHP ile ilgili haberlerde, haberin inandırıcılığı konusunda şüpheye sevk eden hatta haberi alay eder tarzda aktaran söylemler de kurmuştur.

Haber kanalı kimliğiyle yayın yapan NTV'nin ise diğer iki kanala kıyasla haberlerinde daha dengeli davrandığını söylemek mümkündür. NTV miting haberlerini tur şeklinde bir formatla izleyicisine ulaştırmıştır. Haberler siyasi liderlerin birbirlerine yönelik iddialarına, suçlamalarına aynı haber içerisinde yanıt vermelerini sağlayacak şekilde kurgulanmıştır. Haberlerde gerek İktidar Partisi Lideri'nin gerekse muhalefet partileri liderlerinin söylemlerinin yeniden üretildiği, herhangi bir söylemi güçlendirmeye yönelik bir çabanın bulunmadığı gözlemlenmiştir. NTV'de incelemenin yapıldığı hafta Saadet Partisi ve DTP haberlerine de rastlanmıştır. Kanal D'den farklı olarak NTV bu partileri bir olumsuzlukla birlikte gündeme getirmemiş, parti liderlerinin söylemleri yeniden üretilmiştir. Kanal, miting haberlerini tur şeklinde verirken seçimle ilgili diğer haberleri bağımsız olarak ekrana getirmiştir. ©

KAYNAKLAR

- COHEN, S ve YOUNG, J (1981) *The Manufacture of News*, Sage, California.
- DURŞUN, Ç (2001), *TV Haberlerinde İdeoloji, İmge Kitabevi*, 2001, Ankara.
- FİŞMAN, M (1990) *Manufacturing the News*, Universty of Texas Press, Austin.
- HALL, S.- CHRİTCHER, C.- JEFFERSON, T.- CLARKE, J. ve ROBERTS, B. (1981) "The Social Production of News: Mugging in the Media" *The Manufacture of News*, S. Cohen ve J. Young (ed), Sage, California.
- HERMAN, E.S. ve CHOMSKY, N. (1999), *Medya Halka Nasıl Evet Dedirtir*, İsmail Kaplan (çev.) İkinci Basım, Minerva Yayınevi, İstanbul.
- İNAL, A. (1995) "Yazılı Basın Haberlerinde Yapısal Yanlılık Sorunu", *Toplum ve Bilim* S. 67, s. 111-133.
- İNAL, A. (1996) *Haberi Okumak*, Temuçin Yayınları, İstanbul.
- LİPPMANN, W (1945) *Public Opinion*, The Macmillan Company, New York.
- MOLOTCH, H. ve LESTER, M. (1981), "News as Purposive Behavior: On The Strategic Use of Routine Events, Accident and Scandals" *The Manufacture of News*. S. Cohen ve J. Young (Ed.) Sage, California.
- SCHUDSON, M. (1997) "Haber Üretiminin Sosyolojisi" *Abdülrezak Altun ve Meltem Ağduk Gevrek (çev.)*, A.Ü. İletişim Fakültesi Yıllık 1994, s. 307-325.
- SHOEMAKER, P. ve REESE, S.D. (1997) "İdeolojinin Medya İçeriği Üzerindeki Etkisi", *Medya Kültür Siyaset*, Süleyman İrvan (der. ve çev.), Ark Yayınları, Ankara.
- TUCHMAN, G. (1978) *Making News: A Study in The Construction Of Reality* The Free Press, New York.
- VAN DİJK, T.A. (1988) *News as Discourse*, Lawrence Earlbaum Associates Publication, New Jersey.
- VAN DİJK, T.A. (1999) "Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları", *Medya İktidar İdeoloji*, Mehmet Küçük (der. ve çev.), 2. Baskı, Ark Yayınları, Ankara.
- www.hurriyet.com.tr (7 Eylül 2008), "Aydın Doğan: Biat Etmeyiz"
- www.medyatava.com (3 Nisan 2009), "Mart izlenme Oranları"

TV Kanalları

Kanal D 12-18 Mart 2009 Ana Haber Bülteni

Samanyolu TV 12-18 Mart 2009 Ana Haber Bülteni

NTV 12-18 Mart 2009 Ana Haber Bülteni